

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Marek Uhlíř

Odklony v trestním řízení
Diplomová práce

Olomouc 2018

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „*Odklony v trestním řízení*“
vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 13. března 2018

Marek Uhlíř

Poděkování

Rád bych poděkoval JUDr. Bronislavě Coufalové Ph.D. za odborné vedení této práce, cenné rady a připomínky při jejím zpracování.

Seznam použitých zkratk

LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	nový občanský zákoník
OČTŘ	orgány činné v trestním řízení
PZTS	podmíněné zastavení trestního stíhání
TČ	trestný čin
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZPŘ	zkrácené přípravné řízení
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
OPP	obecně prospěšné práce

Obsah

Úvod	7
1. Odklony v trestním řízení.....	9
1.1 Charakteristika, smysl a účel odklonů	9
1.2 Odklon jako sankční opatření	11
1.3 Odklon a zásada presumpce nevinny	12
1.4 Typologie odklonu	13
2. Podmíněné zastavení trestního stíhání	15
2.1 Obecná charakteristika institutu.....	15
2.2 Zákonné podmínky aplikace	15
2.2.1 Řízení o přečinu.....	15
2.2.2 Doznání se k činu	16
2.2.3 Souhlas obviněného	17
2.2.4 Obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě.....	17
2.2.5 Vydání bezdůvodného obohacení.....	19
2.2.6 Dostatečnost rozhodnutí vzhledem k osobě obviněného, okolnostem případu a dosavadnímu způsobu života.....	19
2.3 Zvláštní formy podmíněného zastavení trestního stíhání	20
2.3.1 Závazek zdržení se určité činnosti.....	21
2.3.2 Závazek složení peněžitě záruky	22
2.3.3 Závazek vykonání obecně prospěšných prací	23
2.4 Zkušební doba	24
2.5 Řízení o podmíněném zastavení	25
3. Narovnání.....	26
3.1 Obecná charakteristika, smysl a účel	26
3.2 Podmínky aplikace narovnání.....	29
3.2.1 Řízení o přečinech	30
3.2.2 Prohlášení obviněného o spáchání skutku	30
3.2.3 Náhrada škody	31
3.2.4 Vydání bezdůvodného obohacení.....	33
3.2.5 Složení peněžitě částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti	33
3.2.6 Souhlas obviněného a poškozeného	34
3.2.7 Dostatečný způsob vyřízení věci	35
3.3 Řízení o schválení narovnání	37

3.4	Rozhodnutí o schválení narovnání.....	37
4.	Odklony aplikované v rámci zkráceného přípravného řízení.....	39
4.1	Obecná charakteristika.....	39
4.2	Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání	40
4.2.1	Podmínky aplikace	40
4.2.2	Řízení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání.....	42
4.3	Odložení věci po schválení narovnání	44
5.	Odklony aplikované v řízení ve věcech mladistvých.....	46
5.1	Obecná charakteristika.....	46
5.2	Obecné podmínky aplikace odklonů.....	46
5.2.1	Důvodnost podezření ze spáchání provinění	47
5.2.2	Připravenost mladistvého nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků spáchaného provinění	47
5.3	Odstoupení od trestního stíhání	48
5.3.1	Řízení o provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody do tří let	49
5.3.2	Absence veřejného zájmu.....	49
5.3.3	Povaha a závažnost spáchaného provinění, osoba mladistvého	49
5.3.4	Neúčelnost trestního stíhání.....	50
5.3.5	Potrestání není nutné k odvracení mladistvého od páchaní dalších provinění ...	50
5.3.6	Fakultativní podmínky.....	51
5.4	Řízení o odstoupení od trestního stíhání.....	52
	Závěr.....	55
	Seznam použitých zdrojů.....	57
	Shrnutí.....	62
	Seznam klíčových slov.....	63
	Přílohy	64

Úvod

Tato práce se zabývá problematikou odklonů využívaných v českém trestním právu, které představují odchýlení se od standardního průběhu trestního řízení.

Uvedené téma si diplomant vybral z několika důvodů, mezi které patří především modernizace trestního práva a s tím související trend alternativních postupů při řešení méně závažných trestních věcí. Dalším podnětem pro vypracování této práce byla uskutečněná stáž na Okresním státním zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou, kde tyto instituty jsou v hojné míře využívány a kladně hodnoceny. Pro vypracování této diplomové práce Okresní státní zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou poskytlo celou řadu poznatků z praxe, které tato práce zohledňuje. Dalším důvodem pro vypracování této práce je jeho stálá aktuálnost, neboť se v odborné veřejnosti můžeme stále setkávat s myšlenkami na zlepšení současné právní úpravy odklonů a řešení problémů, které souvisejí s aplikací odklonů.

Pro zpracování diplomové práce byly klíčové jak primární, tak sekundární prameny, včetně odborných konzultací. Diplomant pracoval s komentářovou literaturou, monografiemi, vysokoškolskými učebnicemi, odbornými časopisy, judikaturou soudů, internetovými zdroji. S ohledem na zvolené téma a jeho zaměření se v minimální míře objevují cizojazyčné prameny

Práce je rozdělena celkem do 5 kapitol, ve kterých je teoreticky pojednáno o odklonech, se kterými česká právní úprava pracuje. Kromě teoretických poznatků o odklonech jsou v práci rovněž zohledňovány praktické poznatky vyplývající ze stáže u Okresního státního zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou. Zároveň jsou v této práci nastíněny problémy a nedostatky, se kterými se de lege lata můžeme setkat. Proto jsou po celou dobu diplomové práce naznačovány myšlenky de lege ferenda, kterými by se budoucí právní úprava měla ubírat. První kapitola se zabývá samotným vymezením pojmu „odklon v trestním řízení“, který bývá v odborné veřejnosti stále diskutabilní s ohledem na instituty, které pod pojem odklon v trestním řízení lze podřadit. Práce v první kapitole rovněž zdůvodňuje, proč se blíže nevěnuje trestnímu příkazu a dohodě o vině a trestu. Součástí této kapitoly je obecná charakteristik a s tím související smysl a účel odklonu v trestním řízení. Dále je rozebrána povaha sankcí vyplývajících z odklonů a jejich dopad na zásadu presumpce nevinny. Závěr první kapitoly je věnován typologii odklonů.

Druhá až pátá kapitola je věnována konkrétním institutům, které dle této práce lze de lege lata podřadit pod pojem odklon v trestním řízení. V těchto kapitolách jsou rozebrány jednak zákonné podmínky pro aplikaci odklonů, nedostatky vyplývající ze současné právní

úpravy, návrhy de lege ferenda a rovněž zde práce pracuje s poznatky z praxe. Důraz je s ohledem na rozsah práce kladen především na institut podmíněného zastavení trestního stíhání a institut narovnání.

Cílem této diplomové práce je snaha teoreticky vymezit a zhodnotit stávající legislativní úpravu odklonů v trestním řízení. Poukázat na její nedostatky a možná řešení, prostřednictvím úvah de lege ferenda. Pro sepsání této práce byla využita metoda popisná a analytická.

Diplomová práce odpovídá právnímu stavu platnému a účinnému ke dni 1. 3. 2018.

1. Odklony v trestním řízení

1.1 Charakteristika, smysl a účel odklonů

Odklon v trestním řízení má svůj původ v anglickém výrazu diversion (odklon). Jedná se o pojem mnohovýznamový, u kterého nenajdeme legální definici, což vede k různým odborným debatám, jaké procesní instituty ještě lze či nikoli podřadit pod tento pojem.¹ Za velmi povedenou definici odklonu, se kterou se tato práce ztotožňuje, je definice dle doc. Ščerby, který vymezuje pojem odklonu jako: „*Odchylku od typického průběhu trestního procesu, která znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vynesení odsuzujícího rozsudku, nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty „odkloní“ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví.*“²

Odborná veřejnost pak chápe odklon ve dvojím pojetí a to v pojetí širším a užším, které odlišují jejich charakteristické znaky. Odklonem largo sensu dle magistra Provazníka můžeme rozumět: jakoukoliv odchylku od standardního průběhu trestního řízení, která zrychluje a zjednodušuje trestní řízení, aniž by na tento způsob vyřízení trestní věci existoval právní nárok a který, v případě úspěšného uplatnění vytváří překážku věci rozsouzené. Rovněž se zde vyžaduje kooperativnější participace stran, než je tomu v případě standardního průběhu trestního řízení. Příkladem odklonu v širším pojetí může být například fakultativní institut zastavení trestního stíhání upravený v § 172 odst. 2 TR.³

Odklonem stricto sensu pak rozumíme opatření, kterým se odkláníme od standardního průběhu trestního řízení a ve kterém se projevují principy restorativní justice včetně výchovného působení na osobu, vůči níž je vedeno trestní řízení.⁴ Odklony v užším pojetí se uplatňují u typově méně závažných trestných činů a ve výsledku řízení se zobrazují potřeby obviněného a poškozeného. Zároveň aplikací odklonů stricto sensu nedochází k vyslovení viny a uložení trestu za spáchaný trestný čin.⁵

Pokud se na odklon díváme v intencích shora uvedené definice, jako na nástroj systému trestní spravedlnosti, prostřednictvím kterého je rozhodnuto o ukončení trestního stíhání bez formálního vyslovení viny a uložení trestu za zákonem stanovených podmínek

¹ ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 56.

² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 728.

³ PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 4, s. 79.

⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 33.

⁵ ZŮBEK: *Odklony v trestním řízení...*, s. 56.

nelze z těchto důvodů pod odklony v užším pojetí podřadit ani trestní příkaz či dohodu o vině a trestu, jelikož oba dva instituty nesplňují výše uvedené znaky. Trestní příkaz jednak nereflektuje potřeby obviněného a poškozeného, navíc má rozhodnutí povahu odsuzujícího rozsudku, na základě kterého je ukládán trest. Dohodu o vině a trestu lze oproti trestnímu příkazu navíc aplikovat i u závažnějších trestných činů (srov. § 14 odst. 3 TZ).⁶ Příkladem odklonů stricto sensu jsou instituty PZTS, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odložení věci po schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého.

Odklony tedy představují nástroj racionalizace trestní spravedlnosti, díky kterému dochází k rychlejšímu a efektivnějšímu vyřízení trestní věci, bez nutnosti jejího projednání v řízení před soudem v hlavním líčení. Tato snaha o efektivnější výkon trestní justice jde ruku v ruce s omezením kriminalizace a penalizace méně závažných deliktů, které jsou skutkově a právně jednodušší, ale u kterých nepřichází do úvahy hmotněprávní aplikace zásady ultima ratio.⁷

Prostřednictvím odklonu je pak dána možnost pachateli a poškozenému aktivně se zapojit do řešení jejich sporu, který vznikl v důsledku spáchání trestného činu a urovnat tak konflikt mezi těmito stranami. Od odklonů se rovněž očekává zmírnění stigmatizace pachatele, a tím zlepšení jeho případného návratu do společenského prostředí. Poškozený navíc touto cestou může snáze dosáhnout přímé a rychlejší satisfakce a to jak v rovině materiální, tak v rovině morální.⁸

Odklony, v neposlední řadě mají své opodstatnění, i pokud jde o ekonomické a mimoprávní aspekty. Díky odklonům můžeme říci, že roste objasňování trestné činnosti, kdy pachatelé často přistoupí na aplikaci odklonu z důvodu podstatně mírnějšího postihu, než který by jim hrozil v klasickém trestním řízení. Využitím odklonů dochází k ekonomizaci trestního řízení v podobě snížení nákladů trestního řízení, které jsou hrazeny z veřejných zdrojů, s čímž souvisí i minimalizace podávání opravných prostředků v případech, kdy jsou akceptovány odklony. Jistou výhodou pak odklony představují i pro další osoby, jako jsou znalci, tlumočníci, svědci, kteří nemusejí obětovat svůj čas k přítomnosti u soudu.⁹

Na vyřízení trestní věci prostřednictvím aplikace odklonu neexistuje ze zákona právní nárok. Toto oprávnění je ponecháno výlučně v pravomoci soudu resp. státního zástupce. Na

⁶ ZŮBEK: *Odklony v trestním řízení...*, s. 56.

⁷ Tamtéž s. 53.

⁸ PALOVSKÝ, Tomáš. Odklony v trestním řízení ve středoevropské srovnávací perspektivě (Polsko, Slovensko, Česká republika, Rakousko). *Státní zastupitelství*, 2011, č. 4, s. 23 – 24.

⁹ ZŮBEK: *Odklony v trestním řízení...*, s. 55.

druhou stranu, oprávněné orgány nesmějí v žádném případě nutit obviněného (nebo poškozeného), aby s takovýmto způsobem vyřízení trestní věci souhlasil. Pokud z jakéhokoliv důvodu soud, resp. státní zástupce nevyhoví návrhu vyřídit trestní věc pomocí odklonu, nevydává o tomto žádné rozhodnutí a není možné se proti takovému postupu bránit oprávněným prostředkem.¹⁰ De lege ferenda by stálo za úvahu, aby oprávněné orgány měly povinnost vydat takovéto negativní rozhodnutí (včetně odůvodnění), s ohledem na princip právní jistoty a předvídatelnosti rozhodování. Takovýto postup by byl jistě žádoucí, i pokud jde o transparentnost při nakládání s odklony v trestním řízení.

1.2 Odklon jako sankční opatření

Odklon *stricto sensu*, jak bylo uvedeno výše, je spojen s určitou formou výchovného působení na obviněného, které je realizováno prostřednictvím prvků sankčního charakteru. S ohledem na některé důsledky, které pro obviněného má aplikace odklonů, můžeme do jisté míry hovořit o tom, že jsou procesním protějškem trestu (například PZTS je jistou obdobou podmíněného odsouzení).¹¹

Aplikace odklonu představuje pro obviněného procesní prostředek sankcionování, který je doktrínou označován jako sankční opatření. Stejně jako v případě trestněprávní sankce i zde se jedná o právní následek vyplývající z trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin.¹² Na rozdíl od trestněprávní sankce, která je závislá na vyslovení viny ze strany soudu, je v případě aplikace odklonu možné uložit sankčního opatření i přesto, že zde není vyslovena vina za spáchání trestného činu. Uložit sankční opatření zde může i státní zástupce což na rozdíl od trestněprávní sankce nepřipadá v úvahu s ohledem na čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny. Dalším rozdílem oproti trestněprávní sankci je skutečnosti, že uložení sankčního opatření je vázáno na dobrovolném převzetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin ze strany obviněného.¹³

Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že aplikací odklonů jakožto sankčních opatření nedochází k narušení zásady presumpce neviny a porušení čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny, a to právě z toho důvodu, že uložení sankčního opatření je možné pouze tehdy, jestliže obviněný s tímto způsobem vyřízení trestní věci (včetně podvolení se uloženým povinnostem a omezením vyplývajících z rozhodnutí o odklonu) dobrovolně souhlasí.¹⁴

¹⁰ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 737.

¹¹ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 2, s. 33.

¹² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 55.

¹³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 55.

¹⁴ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 2, s. 34.

1.3 Odklon a zásada presumpce nevinoty

Zásada presumpce nevinoty je jednou z nejdůležitějších zásad TŘ i pravidlem ústavněprávní úrovně, který je obsažen v čl. 40 odst. 2 Listiny a dále pak v § 2 odst. 2 TŘ a říká nám, že se na obviněného, osobu, proti níž se vede trestní řízení, po celou dobu trestního řízení hledí jako na nevinného, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem i trestním příkazem soudu není vyslovena jeho vina. S ohledem na skutečnost, že rozhodnutí o odklonu je činěno v průběhu trestního řízení v době před vyhlášením rozsudku soudem, je nutné se zabývat otázkou, zda aplikace odklonu se všemi svými důsledky nekoliduje s touto zásadou.¹⁵

Aplikace odklonu způsobuje, že je obviněný sankcionován a to i přes to, že zde není odsuzující rozsudek soudu. Tento postih, který má povahu sankčního opatření, je možný díky souhlasu obviněného, na základě kterého, dobrovolně přijímá uložené povinnosti a omezení. Tento souhlas nesmí být žádným způsobem vynucován a měl by být spojen s doznáním obviněného, které by mělo být náležitě ověřeno, aby se předešlo těm případům, kdy se obviněný účelově a nepravdivě dozná s vidinou dosažení mírnějšího způsobu vyřízení trestní věci. Tímto dobrovolným převzetím sankčního opatření dochází k odstranění kolize se zásadou presumpce nevinoty, která tak není žádným způsobem narušena.¹⁶

Čl. 41 odst. 1 Listiny nám říká, že o vině a trestu za trestné činy může rozhodovat pouze soud. To ovšem neplatí pro rozhodování o odklonech, kdy toto oprávnění je kromě soudu svěřeno i státnímu zástupci. Je tomu z toho důvodu, že při rozhodování o odklonu nedochází k vyslovení viny a ukládání trestu (tj. trestněprávní sankci). Obviněnému není ani odepřen přístup k řádnému soudnímu procesu před nezávislým a nestranným soudem, pouze svým souhlasem s aplikací odklonu se tohoto práva vzdává.¹⁷

V případě, že by z jakéhokoliv důvodu nedošlo ke schválení odklonu, nelze z tohoto titulu předjímat rozhodnutí o vině obviněného. OČTŘ a další subjekty mají rovněž povinnost respektovat tuto zásadu i tehdy, bude-li se pokračovat v dalším trestním stíhání obviněného z důvodu nedodržení podmínek, které byly obviněnému stanoveny po zkušební dobu. Závěrem lze dodat, že aplikací odklonů není zásada presumpce nevinoty dotčena a musí být v plné míře respektována.¹⁸

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 125.

¹⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 49 – 50.

¹⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 50.

¹⁸ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 2, s. 34.

1.4 Typologie odklonu

Nauka trestního práva rozeznává několik typů odklonů. Dle O. Suchého rozlišujeme tři základní kategorie odklonů, mezi které patří tzv. prostý odklon, podmíněné upuštění od trestního stíhání a odklon se společenskou intervencí.¹⁹

U prostého odklonu dochází k upuštění od trestního stíhání obviněného, přičemž takovéto rozhodnutí není vázáno na splnění dalších podmínek. Jedná se o konečné vyřízení trestní věci bez dalších následků pro obviněného. Prostřednictvím tohoto typu odklonu, bývají vyřizovány bagatelní trestné činy, u kterých není potřeba vést další trestní stíhání z důvodu jejich neúčelnosti. V TŘ odpovídá tomuto typu odklonu institut fakultativního zastavení trestního stíhání upravený v § 172 odst. 2 TŘ. (in concreto § 172 odst. 2 písm. c) TŘ)²⁰

Druhý typ odklonu se od prostého odklonu odlišuje především tím, že se nejedná o definitivní vyřízení trestní věci, ale o rozhodnutí podmíněné, spojené se zkušební dobou. K zániku trestní odpovědnosti dochází teprve ve chvíli, kdy se pachatel ve zkušební době osvědčí. Pro případ, že by pachatel nesplnil povinnosti, které mu byly po zkušební dobu uloženy, OČTŘ mohou pokračovat v trestním stíhání.²¹ Tento typ odklonu bývá v odborné literatuře též označován jako odklon spojený s výchovným působením, který souvisí s prosazováním restorativní justice. V českém trestním právu tomuto typu odklonu odpovídá například institut PZTS upravený v § 307 TŘ.²²

U třetího typu odklonu navazuje společenská intervence na rozhodnutí o upuštění od trestního stíhání, která by měla přispět k nápravě pachatele. Jedná se tedy o odpovědnost společensko-morální či administrativní, která je odlišná oproti trestněprávní odpovědnosti.²³ Intervence může spočívat například v léčení nebo projednání věci mimosoudním orgánem. Tomuto typu odklonu v českém trestním právu odpovídá institut odstoupení od trestního stíhání mladistvých dle § 70 ZSM, který může být zároveň aplikován i s výchovným opatřením v podobě napomenutí s výstrahou. Právě v napomenutí s výstrahou je spatřována jistá společenská intervence a to z toho důvodu, že postih mladistvého může být ponechán zákonnému zástupci či škole nebo výchovnému zařízení.²⁴

Na základě výše uvedeného se tato práce zabývá odklony stricto sensu, mezi které de lege lata řadíme: podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení

¹⁹ SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, roč. 130, č. 3, s. 253 – 259.

²⁰ ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení a jejich současné i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 56.

²¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 47.

²² ZŮBEK: *Odklony v trestním řízení...*, s. 56.

²³ SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, roč. 130, č. 3, s. 253 – 259.

²⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 49 – 50.

podání návrhu na potrestání, odložení věci po schválení narovnání a institut odstoupení od trestního stíhání.

2. Podmíněné zastavení trestního stíhání

2.1 Obecná charakteristika institutu

Podmíněné zastavení trestního stíhání (dále jen „PZTS“) je upraveno v hlavě dvacáté TR, konkrétně v ustanovení § 307 a 308. Jedná se o typ odklonu, u kterého by bylo vhodnější používat termín rozhodnutí *sui generis*. A to z toho důvodu, že se jedná o rozhodnutí dočasné, kdy tímto aktem není trestní stíhání pravomocně skončeno.²⁵ Smyslem tohoto odklonu je co nejvíce ulehčit práci v trestní justici v případech méně závažných trestných činů, pokud to okolnosti případu dovolují. A to především s ohledem na závažnost spáchaného TČ a osobní poměry obviněného.²⁶

Ustanovení § 307 je možné využít i v řízení proti mladistvému, kdy tento zvláštní způsob řízení je explicitně vyjádřen v § 69 písm. a) ZSM) a v řízení proti právnickým osobám za pomoci ustanovení § 1 odst. 2 TOPO. O PZTS může rozhodnout soud a v rámci přípravného řízení státní zástupce.²⁷

2.2 Zákonné podmínky aplikace

K tomu aby projednávaná věc mohla být vyřízena tímto odklonem, je zapotřebí, aby byly splněny zákonné podmínky vyplývající z § 307 TR kterými jsou:

- a) Musí se jednat o řízení o **přechinu**
- b) Obviněný se musí k činu **doznat**
- c) Obviněný musí **souhlasit** s takovýmto způsobem vyřízení věci
- d) Obviněný nahradil **škodu**, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě
- e) Obviněný vydal **bezdůvodné obohacení** činem získané nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu anebo učinil **jiná vhodná opatření** k jeho vydání,
- f) Takovéto rozhodnutí lze důvodně považovat za dostačující vzhledem k **osobě obviněného**, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu.²⁸

2.2.1 Řízení o přechinu

Podmíněné zastavení trestního stíhání je možné pouze v řízení o přechinu. Musí se tedy jednat o skutek, který je v usnesení o zahájení trestního stíhání nebo později v obžalobě,

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 727 – 728.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3480.

²⁸ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 730 – 732.

případně v navazujícím soudním řízení kvalifikován jako přečin.²⁹ Za přečiny dle legální definice obsažené v § 14 odst. 2 TZ považujeme „všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“ Přičemž pro posouzení zda se jedná o přečin či ne, jsou rozhodující trestní sazby uvedené ve zvláštní části TZ bez ohledu na jejich možnou modifikaci (např. § 31 ZSM). Nelze ani přihlížet k možnému snížení či zvýšení trestních sazeb podle § 43, 58 a 59 TZ.³⁰

2.2.2 Doznání se k činu

Obviněný se k činu, pro který je stíhán musí doznat. Doznání se musí vztahovat na celý skutek tj. na všechny jeho skutkové okolnosti včetně protiprávnosti a zavinění. A contrario se tedy doznání nemusí vztahovat na právní kvalifikaci. Podle ustálené judikatury obviněný ani nemusí uvádět, že se cítí být vinen. (srov. R 57/2006)³¹

Z provedeného dokazování nesmějí vzniknout pochybnosti o pravdivosti opatřeného doznání. Pokud by tyto pochybnosti vznikly, orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) nesmějí přistoupit na aplikaci odklonu, jelikož by takovýto postup byl v rozporu se zásadou vyhledávací obsaženou v § 2 odst. 5 TŘ. Samotné doznání obviněného tedy nezabývá OČTŘ, aby objasnily skutkové okolnosti případu takovým způsobem, aby nevznikly žádné důvodné pochybnosti o tom, že se skutek skutečně stal takovým způsobem, který obviněný doznává. Jestliže by z výpovědi obviněného vyplynula informace, ze které by orgány činné v trestním řízení mohly vyvozovat jednání za okolností vylučujících protiprávnost, je nutné tuto skutečnost rovněž objasnit.³²

Doznání obviněného musí být opatřeno v souladu s postupem uvedeným v § 91 až 95 TŘ. Obviněný nesmí být žádným způsobem k doznání donucován a to ani nepřímým donucováním v podobě opakovaného informování ze strany OČTŘ o možnosti využití PZTS a přesvědčování obviněného o vhodnosti vyřízení projednávané věci tímto způsobem. Doznání obviněného k činu pak musí být obsaženo v protokolu o výpovědi.³³

V souvislosti s doznáním se může jevit jako problematické, že současná právní úprava umožňuje použití doznání jako usvědčujícího důkazu v řízení před soudem, pro případ, že by k podmíněnému zastavení trestního stíhání nedošlo. Takto nastavená právní úprava může odrazovat obviněného, aby sáhnul po tomto typu odklonu. Proto de lege ferenda by stálo za

²⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3479.

³⁰ Tamtéž.

³¹ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 781.

³² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 64.

³³ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 730 – 732.

zvážení upravit podmíněné zastavení trestního stíhání do té podoby, aby doznání nebylo možné použít jako usvědčující důkaz a byl by tak obviněný chráněn v případném dalším řízení. Jako vhodná by se jevila možnost využití úpravy obsažené u institutu narovnání, kdy za předpokladu že tento institut nebude schválen, nelze k prohlášení o spáchání skutku v řízení před soudem přihlídnout.³⁴

2.2.3 Souhlas obviněného

Souhlas obviněného musí být učiněn takovým způsobem, aby nevzbuzoval žádné pochybnosti. Obviněný musí souhlas učinit na základě své svobodné vůle a nikdo ho k tomu nesmí nutit. Jelikož se obviněný tímto souhlasem vzdává práva na projednání věci před soudem, je nutné, aby tento úkon splňoval náležitosti ve smyslu podání podle § 59 odst. 1 TŘ.³⁵ Souhlas obviněného není možné ztotožňovat s doznáním. Jelikož se jedná o dvě zcela samostatné podmínky. To že se obviněný k činu, pro který je stíhán doznal, neznamená, že automaticky dává souhlas k využití institutu PZTS. Stejně jako v případě doznání, ani opatření souhlasu nesmí být žádným způsobem vynucováno.³⁶

Zákon výslovně neuvádí, zda obviněný může udělený souhlas vzít zpět. Pokud bychom ovšem přistoupili na tento závěr nemožnosti zpětvzetí souhlasu, odepřeli bychom možnost obviněnému, bránit jeho ústavně zaručená práva cestou soudního řízení. Tento výklad by byl nepochybně špatný a v rozporu se smyslem TŘ.³⁷ Jako nejzazší okamžik, kdy obviněný může udělený souhlas vzít zpět lze analogicky opřít o ustanovení § 163 odst. 2 TŘ, tedy až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Takto odepřený souhlas nelze znovu udělit.³⁸

Zákon sice nevyžaduje, aby s tímto odklonem souhlasil poškozený, na druhou stranu by tato absence souhlasu poškozeného měla být zohledněno při úvahách OČTŘ, zda považují tento způsob vyřízení věci za dostačující.³⁹

2.2.4 Obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě

Vzhledem k novému občanskému zákoníku (dále jen „NOZ“) z roku 2014 již nevycházíme z pojmu „škoda“ i přesto že s tímto pojmem TŘ pracuje, ale vycházíme z pojmu

³⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 66 – 67.

³⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3480.

³⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 66 – 67.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ FENYK: *Trestní právo ...*, s. 782.

„újma“ který v sobě zahrnuje jak újmu majetkovou tak újmu nemajetkovou. Škodu lze pak vymezit jako újmu, která se projevuje v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Zahrnuje v sobě jak skutečnou škodu (to oč se hodnota majetku poškozeného snížila) tak i ušlý zisk (to oč se hodnota majetku poškozeného nezvýšila, ačkoliv by se zvýšila, kdyby k zásahu nedošlo). Naproti tomu nemajetkovou újmou pak rozumíme újmu, kterou poškozený utrpěl a která není objektivně vyjádřitelná v penězích.⁴⁰

Zákonodárce v této podmínce dává obviněnému na výběr ze tří alternativních způsobů, kterými může obviněný nahradit způsobenou škodu. Náhrada škody je jedním ze znaků, který je charakteristický pro využívání odklonů. Smyslem náhrady škody v případě odklonů je především odstranění nepříznivých následků způsobených trestným činem, kdy pachatel projevuje skutečnou vůli po odstranění následků, které způsobil svým protiprávním jednáním. Zároveň tento nástroj slouží k narovnání nepříznivého vztahu mezi obviněným a poškozeným.⁴¹ Na rozdíl od narovnání je tato podmínka výhodnější pro obviněného v tom slova smyslu, že splnění této podmínky přichází v úvahu i u méně majetných obviněných, kteří nemají dostatečné finanční prostředky.⁴² Ke splnění této podmínky ovšem nestačí pouhý slib nebo prohlášení o tom, že obviněný nahradí způsobenou škodu, ale je nutné, aby došlo k reálnému kroku ze strany obviněného, např.: uzavření smlouvy mezi pachatelem a poškozeným (srov. R 3/2005).⁴³

Ačkoliv TR hovoří výslovně o náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení, lze PZTS využívat i v těch případech, kdy k reálné škodě (resp. újmě) či bezdůvodnému obohacení nedošlo, například z důvodu nedokonaného trestného činu (srov. R 47/1996).⁴⁴

Jiná vhodná opatření jsou další alternativou, ke které obviněný může sáhnout za účelem splnění této podmínky. Za jiná vhodná opatření nauka i praxe považuje například nahlášení vzniku škody jako pojistné události a poskytnutí potřebné součinnosti pojišťovně (srov. R 19/1995, NS 19/2003-T 466.) nebo složení finanční částky odpovídající výši škodě do soudní úschovy. Zákon sice hovoří o tom, že se škoda v adhézním řízení výlučně hradí v penězích a uvedení do předešlého stavu není možné, ale za využití teleologického výkladu by bylo správné, aby v případě PZTS přicházela možnost náhrady škody nikoliv pouze

⁴⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1496-1498.

⁴¹ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 730 – 732.

⁴² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 67.

⁴³ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 730 – 731.

⁴⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 70.

v relutární podobě ale i v restitutio in integrum, což by mohl být další z příkladů jiného vhodného opatření.⁴⁵

2.2.5 Vydání bezdůvodného obohacení

Další podmínka podmíněného zastavení trestního stíhání je podobně koncipována jako podmínka předchozí, a to včetně tří alternativ. Tato podmínka míří na situace, kdy se obviněný na úkor poškozeného obohací, aniž by k tomu měl spravedlivý důvod. Na rozdíl od náhrady škody (která vzniká ve sféře poškozeného) zde dochází k obohacení na straně obviněného (případně jiných osob) aniž by současně muselo dojít ke škodě poškozeného. Tento institut je ve vztahu subsidiarity bezdůvodného obohacení k náhradě škody.⁴⁶

2.2.6 Dostatečnost rozhodnutí vzhledem k osobě obviněného, okolnostem případu a dosavadnímu způsobu života

Při aplikaci PZTS je nutné vycházet in concreto ze skutečností týkající se osoby obviněného, okolností, za kterých byl trestný čin spáchán a zároveň musí být zohledněn i dosavadní způsob života obviněného. V každém projednávaném případě je nutné zvážit všechny okolnosti relevantní z hlediska naplnění smyslu a účelu trestního zákona a trestního řádu.⁴⁷ Okolnosti případu musí soud, resp. státní zástupce, vyhodnocovat ad hoc způsobem, tedy v každém konkrétním případě individuálně. Přičemž za nedostačující a chybný postup lze považovat situaci, kdyby k tomuto způsobu vyřízení věci docházelo pouze na základě konstatování nižší společenské škodlivosti přečinu s ohledem na trestní sazbu.⁴⁸ Protože je rozdíl, když obviněného stíháme pro přečin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 TZ, který spáchal pod vlivem návykové látky na cestě domů z kulturní akce vůči svému vrstevníkovi, nebo když obviněného stíháme pro přečin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 TZ, kterého se dopustil v době živelní pohromy, se zbraní v ruce vůči osobě pokročilého věku. V obou dvou případech se trestní sazba pohybuje v rozmezí šesti měsíců až tří let – jedná se tedy obecně o bagatelní trestný čin, nižší společenské škodlivosti. Pro první modelový případ se přímo nabízí aplikace PZTS a bylo by jistě správné, aby takovýto přečin byl vyřízen za pomoci odklonu. Naproti tomu, u druhého modelového případu by vyřízení trestní věci aplikací PZTS, s ohledem na okolnosti případu, nebylo možné považovat za dostačující. Proto je nutné se vždy zabývat okolnostmi, za kterých byl trestný čin spáchán.

⁴⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3484 – 3485.

⁴⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1856 – 1911.

⁴⁷ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3485.

⁴⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 72.

Pokud jde tedy o okolnosti konkrétního případu, zde je především rozhodující, za jakých okolností byl TČ spáchán (místo, čas, doba, ...), dále je nutné posoudit význam chráněného zájmu, který byl přečinem porušen nebo ohrožen, způsob provedení, míru zavinění, pohnutku, záměr a další související okolnosti.⁴⁹

Při hodnocení osoby obviněného je třeba hodnotit jak pozitivní tak i negativní stránky obviněného, které měly vliv na spáchání přečinu. Důležitou roli zde hraje, zda je obviněný mladistvým, prvopachatelem, recidivistou nebo osobou se zmenšenou přičetností. Rovněž i životní zkušenosti zde hrají svoji roli.⁵⁰ Význam pro aplikaci tohoto odklonu má rovněž chování obviněného před spácháním činu, tedy jestli vedl řádný život ve smyslu § 41 písm. o) TZ i po jeho spáchání § 41 písm. j), k), l), m), n) TZ.⁵¹

Naopak v některých případech aplikace PZTS není vodným způsobem pro vyřízení věci. Tento způsob především není vhodné aplikovat u přečinů, u kterých je vyšší míra společenské škodlivosti a nebude tak naplněno kritérium dostatečnosti způsobu vyřízení věci prostřednictvím PZTS.⁵² Konkrétně se bude jednat o trestné činy v dopravě, které byly spáchány pod vlivem návykové látky a kterými byla způsobena těžká újma na zdraví u jednoho ze spolujezdců a ublížení na zdraví u dalších dvou spolujezdců. V takovémto případě nelze přistoupit k tomu, že by byla splněna podmínka dostatečného projednání věci.⁵³

2.3 Zvláštní formy podmíněného zastavení trestního stíhání

Novelou zákona číslo 193/2012 Sb., s účinností od 1. 9. 2012 došlo k rozšíření ustanovení § 307 TŘ o nový odstavce 2, jehož smyslem bylo rozšíření možnosti vyřizování věcí prostřednictvím aplikace odklonů za účelem zrychlení průběhu TŘ. Zákonodárce zde zcela nepochybně reagoval na potřeby praxe při řešení méně závažných dopravních TČ (zejména TČ ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 TZ a TČ ublížení na zdraví z nedbalosti podle 148 TZ), u kterých by do jisté míry přicházelo v úvahu použití § 307 ve stávající podobě, ale ad absurdum by pachatel TČ byl výrazně zvýhodněn oproti pachateli přestupku (srov. § 125c odst. 5 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb.).⁵⁴

V ustanovení § 307 odst. 2 TŘ zákonodárce stanovil zostřující podmínky, kdy nad rámec § 307 odst. 1 TŘ se zde obviněný zavazuje k převzetí závazku zdržení se určité činnosti

⁴⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3489.

⁵⁰ FENYK: *Trestní právo ...*, s. 782.

⁵¹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3489-3490.

⁵² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 72.

⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 1092.

⁵⁴ Tamtéž s. 1096.

či závazku složení peněžité záruky.⁵⁵ Jedná se v obou dvou případech o sankční opatření, které je do jisté míry protějškem k hmotněprávní sankci tj. trestu. Stejně jako v případě rozhodnutí podle § 307 odst. 1 i v této zvláštní formě PZTS je důležité, aby daná věc byla vyřízena dostatečným způsobem.⁵⁶

2.3.1 Závazek zdržení se určité činnosti

Pokud jde o závazek zdržení se určité činnosti, tak tato zvláštní forma PZTS je založena na principu dobrovolného převzetí závazku ze strany obviněného, který se zavazuje po zkušební dobu ke zdržení se určité činnosti, která je v příčinné souvislosti se stíhaným činem. Jak již z logiky věci vyplývá, toto sankční opatření je procesním protějškem trestu zákazu činnosti podle § 73 TZ. Typicky se tento zákaz činnosti bude týkat zákazu řízení motorových vozidel.⁵⁷

Ačkoliv ze zákona explicitně nevyplývá, jaké činnosti se obviněný může zdržet, je nutné vykládat ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) TŘ tak, že se obviněný může zdržet výlučně činnosti, ke které je zapotřebí zvláštního povolení, případně, jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. Pokud bychom přistoupili k opačnému názoru, tj. že sem patří i činnosti jiné povahy, tak by tím de facto došlo k překrývání s přiměřenými omezeními a povinnostmi dle § 307 odst. 6 TŘ.⁵⁸ Prof. Šámal k této věci uvádí, že se nelze zdržet návštěv kulturních akcí, jízdy na jízdním kole, návštěvy restauračního zařízení atd. Jelikož k těmto činnostem není zapotřebí žádného zvláštního povolení a nespádají tak pod režim § 307 odst. 2 písm. a) TŘ. K tomu, abychom docílili zdržení se takovýchto činností je nutné uložení přiměřených omezení a povinností podle § 307 odst. 6 TŘ.⁵⁹

Naproti tomu, docent Ščerba uvádí, že se obviněný může zdržet kromě výkonu zaměstnání, povolání, funkce, činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení nebo činnosti upravené zvláštním předpisem, i činnosti jiné povahy, přičemž tyto případy budou zcela ojedinělé. Jako příklad uvádí situaci, kdy obviněný, který je stíhán pro přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, kterého se dopustil tím, že z neopatrnosti neuhlídal svého psa, který způsobil poškozenému těžkou újmu na zdraví, se může zdržet činnosti v podobě zákazu

⁵⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 73.

⁵⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 73 – 74.

⁵⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 74 – 75.

⁵⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3490 – 3491.

⁵⁹ Tamtéž.

chovu psů.⁶⁰ Tento závěr lze opřít o názor, že se jedná o dobrovolnou nabídku ze strany obviněného, kterou činí za účelem splnění podmínek pro aplikaci PZTS.

2.3.2 Závazek složení peněžitě záruky

Druhou alternativní podmínkou vyplývající z dikce ustanovení § 307 odst. 2 je závazek složení peněžitě částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti, kterou obviněný skládá na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství. Pokud v případě závazku zdržení se činnosti hovoříme jako o protějšku trestu zákazu činnosti, tak v tomto případě můžeme říci, že se jedná o protějšek peněžitě trestu. Přičemž, jako vhodná se tato alternativa jeví především v případě přečinů týkajících se majetkových TČ i s ohledem na § 39 odst. 7 TZ.⁶¹ Zákonodárce vytvořením této podmínky ovšem odstranil jeden z hlavních rozdílů oproti institutu narovnání, kdy přejal zcela totožnou koncepci vyplývající z § 309 odst. 1 písm. d) TŘ, což nepochybně oslabuje aplikaci již tak málo využívaného institutu narovnání ze strany OČTŘ.⁶²

Zákon v souvislosti s touto podmínkou dále vyžaduje, aby tato peněžitě částka nebyla zřejmě nepřiměřená závažnosti stíhaného přečinu, přičemž kritéria pro posuzování závažnosti stíhaného přečinu jsou popsána výše.⁶³ Obviněný peněžitou částku určenou na pomoc obětem trestné činnosti zpravidla skládá ještě před samotným rozhodnutím o PZTS. Z ustanovení § 362 odst. 1 TŘ pak vyplývá, že za situace, kdy soud nebo státní zástupce nerozhodne o PZTS, tak uvedené orgány mají ex lege povinnost zajistit, aby složená peněžitě částka byla vrácena obviněnému. Zmíněné orgány mají rovněž povinnost v rozhodnutí o PZTS uvádět přesnou výši peněžitě částky, určené na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, například „ve výši 50 000 Kč“.⁶⁴

Lze souhlasit s úvahou doc. Ščerby, aby de lege ferenda byla současná právní úprava pozměněna tak, aby podmínka týkající se složení peněžitě částky na účet obětem trestné činnosti byla zakotvena pouze u institutu PZTS, přičemž u narovnání by tato podmínka odpadla.⁶⁵ Tato legislativní změna, díky které by došlo ke zmírnění podmínek pro aplikaci narovnání, by mohla přinést častější využívání tohoto typu odklonu.

⁶⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 75.

⁶¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 77.

⁶² Tamtéž.

⁶³ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3492.

⁶⁴ Tamtéž s. 3494.

⁶⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 77.

2.3.3 Závazek vykonání obecně prospěšných prací

Za úvahu rovněž stojí zmínka, zda by de lege ferenda nebylo vhodné zvážit ještě třetí alternativní podmínku ke stávajícím podmínkám zakotveným v odst. 2 § 307 TŘ. Jednalo by se konkrétně o závazek, ve kterém by se obviněný dobrovolně zavázal vykonat ve svém volném čase obecně prospěšné práce (dále jen „OPP“), kterými rozumíme práce vykonávány ve veřejných či soukromých sociálních zařízeních, jako jsou domovy důchodců, nemocnice, ústavy pro tělesně postižené atd.⁶⁶ Přičemž rozsah výměry závazku vykonání OPP by nesměl přesahovat rámec nastavený v § 63 odst. 1 TZ.⁶⁷

Tato podmínka, která by do jisté míry byla rovněž protějškem k hmotněprávní sankci trestu obecněprospěšných prací, by mohla být využívanější a dostupnější pro obviněného než v případě podmínky zaplacení peněžitě částky určené obětí trestné činnosti i s ohledem na preference českých soudů, které spíše preferují OPP než peněžitý trest.⁶⁸ Navíc vykonání závazku OPP by bylo rovněž výrazem odpovědnosti obviněného nést nepříznivé následky za svůj protiprávní čin. Inspirací by pro českého zákonodárce mohla být rakouská právní úprava, která s touto podmínkou u PZTS již pracuje.⁶⁹

V souvislosti s aplikací PZTS je nutné zmínit, že pro osobu obviněného tento typ odklonu nemusí být vždycky tím nejlepším způsobem vyřízení věci. A to především za situace, kdy obviněný je profesionálním řidičem (např. řidič kamionu), který pro výkon svého povolání potřebuje řidičské oprávnění a je stíhán pro TČ, který spáchal v dopravě. Okresní státní zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou se v těchto případech shoduje, že za situace, kdy dané osobě hrozí reálně trest zákazu činnosti v délce trvání méně než dva roky, je pro takovou osobu výhodnější nechat se odsoudit, než přistoupit na odklon podle § 307 odst. 2 TŘ. Je to především z toho důvodu, že TZ počítá s institutem podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti podle § 90 odst. 1 TZ za předpokladu, že odsouzený vykoná alespoň polovinu trestu zákazu činnosti. Naproti tomu závazek dle § 307 odst. 2 s tímto institutem nepracuje a obviněný se tak musí zdržet výkonu činnosti po celou dobu, po kterou se k tomuto závazku zavázal. Takováto situace pro osobu obviněného, který přistoupí na PZTS a zaváže se k zdržení se řízení motorových vozidel po dobu delší než 1 rok, znamená, že ex lege je povinna prokazovat opětovně zdravotní a odbornou způsobilost jak vyplývá z § 102 odst. 5 zákona č. 361/2000 Sb., což mimo jiné souvisí i s finančními náklady, které daná osoba musí

⁶⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 159.

⁶⁷ Tamtéž s. 73 – 74.

⁶⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, 73 – 74.

⁶⁹ Tamtéž.

vynaložit pro získání řidičského oprávnění. Jak vyplývá shora uvedeného, zcela jistě v této situaci je pro obviněného lepší přistoupit k variantě odsouzení a uložení trestu zákazu činnosti v délce trvání nepřesahující 2 roky. De lege ferenda by stálo za úvahu, zda by úprava závazku zdržení se určité činnosti neměla být doplněna o podobné ustanovení jako je tomu v případě § 90 odst. 1 TZ, i s ohledem na skutečnost, že se jedná o obdobu trestu zákazu činnosti.

2.4 Zkušební doba

Délka zkušební doby v případě rozhodnutí podle § 307 odst. 1 TŘ je stanovena v rozmezí od 6 měsíců do dvou let. V případě rozhodnutí podle § 307 odst. 2 TŘ až na dobu pěti let.⁷⁰ Zde zákonodárce zcela nepochopitelně opominul spodní hranici zkušební doby, což by paradoxně mohlo vést v některých případech k situacím, kdy by za závažnější přečin obviněný dostal kratší zkušební dobu než v případě rozhodnutí podle 307 odst. 1. De lege ferenda by bylo vhodné upravit spodní hranici tak, aby byla vyšší než v případě rozhodnutí podle 307 odst. 1. Jako vhodné by se jevílo, kdyby spodní hranice činila jeden rok (s ohledem na spodní hranici podle § 73 odst. 1 u trestu zákazu činnosti)⁷¹

Během zkušební doby můžou být obviněnému fakultativně uloženy dle § 307 odst. 5 TŘ přiměřená omezení a povinnosti v souladu s § 48 odst. 4 TZ.⁷² Tato přiměřená omezení v podobě zdržení se určité činnosti (například zdržení se hazardních her) a povinnosti k určitému aktivnímu chování (například podrobit se vhodným programům psychologického poradenství) směřují především k tomu, aby obviněný vedl řádný život.⁷³ Obviněnému ovšem nelze uložit jako přiměřené omezení, zákaz řídit motorová vozidla. Takovýto postup by de facto pro obviněného znamenal nepřímé uložení trestu zákazu činnosti, což je nepřípustné (srov. R 6/1999). S ohledem na novou podobu zákonného znění § 307 odst. 2 písm. a) TŘ ovšem přichází do úvahy závazek obviněného, aby se během zkušební doby zdržel určité činnosti.⁷⁴

Předpokladem pro naplnění vedení řádného života je skutečnost, že se obviněný ve zkušební době nedopustí dalšího trestného činu ani jiného protiprávního jednání např. přestupku a bude si plnit další povinnosti, jako jsou vyživovací povinnost, pracovní povinnosti aj.⁷⁵ Spáchání nového trestného činu nemusí nutně znamenat, že obviněný nevedl

⁷⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Dobrá voda u Pelhřimova: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 420.

⁷¹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3492 – 3493.

⁷² Tamtéž s. 3495.

⁷³ CHMELÍK: *Trestní řízení...*, s. 420.

⁷⁴ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3495.

⁷⁵ CHMELÍK: *Trestní řízení...*, s. 420 – 421.

řádný život a to především za situace, kdyby šlo o trestný čin menší závažnosti spáchaný z nedbalosti.⁷⁶ K tomu, aby obviněný vedl řádný život, by měla napomoci probační a mediační služba, která v souladu s § 4 odst. 2 písm. d) zákon č. 257/2000 Sb., (o probační a mediační službě) by měla kontrolovat obviněného ve zkušební době, zda skutečně plní uložené povinnosti, zdržuje se činnosti, ke které se zavázal, případně zda již nahradil způsobenou škodu či vydal bezdůvodné obohacení.

2.5 Řízení o podmíněném zastavení

Za předpokladu, že byly splněny podmínky pro aplikaci PZTS, může již ve fázi přípravného řízení rozhodnout o PZTS státní zástupce a to až do podání obžaloby. Po podání obžaloby rozhoduje o PZTS soud.⁷⁷

O PZTS může rovněž rozhodnout i odvolací orgán podle § 257 odst. 1 písm. d) TŘ. Nicméně takovéto rozhodnutí nelze napadnout stížností, jelikož to TŘ v § 141 odst. 2 výslovně vylučuje. Nápravy vadného rozhodnutí se tak obviněný může domoci podáním mimořádného opravného prostředku – dovolání podle § 265a odst. 2 písm. f) a g) TŘ. Naproti tomu, poškozený je v této situaci značně znevýhodněn, jelikož k podání dovolání není oprávněn (a contrario § 256d odst. 1 TŘ).⁷⁸

Rozhodnutí o podmíněném zastavení TS má formu usnesení. Proti rozhodnutí se může jak obviněný, tak poškozený (ve smyslu § 43 TŘ) bránit cestou řádného opravného prostředku tj. stížností, kterou oprávněná osoba podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to do tří dnů od právní moci usnesení. V případě, že se jedná o rozhodnutí soudu, okruh oprávněných osob je rozšířen i o osobu státního zástupce. Stížnost má dle § 307 odst. 5 TŘ odkladný účinek.⁷⁹

Pravomocné rozhodnutí o PZTS, jakož i další skutečnosti o tom, zda se obviněný ve zkušební době osvědčil, se evidují v Rejstříku trestů, což vyplývá z § 8 zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů.

⁷⁶ CHMELÍK: *Trestní řízení...*, s. 420 – 421.

⁷⁷ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3493.

⁷⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 85.

⁷⁹ Tamtéž s. 86.

3. Narovnání

3.1 Obecná charakteristika, smysl a účel

Narovnání je upraveno v hlavě dvacáté TR a to konkrétně v ustanovení § 309 – 314. Stejně jako v případě PZTS i tento institut představuje specifický postup pro vyřízení trestní věci využívaný alternativně proti standardnímu trestnímu řízení. Tento odklon můžeme charakterizovat jako dohodu „*sui generis*“ mezi obviněným a poškozeným, kterou schvaluje soud, v přípravném řízení státní zástupce, s procesními důsledky zastavení trestního stíhání v případě, že obviněný splní zákonem stanovené podmínky.⁸⁰ Institut narovnání byl zaveden do českého trestního práva novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb., s účinností od 1. 9. 1995.⁸¹

Podstatou narovnání v trestněprávním smyslu je obnovení vzájemných vztahů narušených v důsledku spáchaného trestného činu a reparace jeho následků. Narovnání v tomto smyslu plní významnou funkci restituce narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným. Obě dvě strany aktivně participují na procesu hledání oboustranně přijatelného řešení, kdy bez takového přístupu nelze rozhodnout o schválení narovnání.⁸² Z dané charakteristiky pak vyplývá, že tento odklon můžeme pojímat jako určitý mediační nástroj, neboť mediace jako mimosoudní zprostředkování urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným bude základním, nikoliv však jediným z předpokladů pro rozhodnutí o schválení narovnání.⁸³ Vůle státu upustit od trestně represivní reakce na spáchaný trestný čin, s nímž je spojeno řešení trestní věci takovým narovnáním, je vedle toho kompenzováno rovněž finančním plněním obviněného, které je určeno státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, což dodává institutu narovnání rozměr v rovině obecně prospěšného řešení.⁸⁴

Účelem narovnání je v první řadě náhrada škody (újmy) nebo vydání bezdůvodného obohacení poškozenému. To ovšem samo o sobě není jediným účelem tohoto institutu. Vedle náhrady škody (újmy) či vydání bezdůvodného obohacení jde v případě narovnání rovněž o urychlení a zhospodárnění trestního řízení. Rychlé projednání trestní věci méně formálním přístupem je rovněž žádoucí i z hlediska účelu trestního řízení. Nárok poškozeného na

⁸⁰ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 732 – 733.

⁸¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 87.

⁸² ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3511 – 3512.

⁸³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 87.

⁸⁴ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 734.

náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení tak bude uspokojen jednodušším způsobem, rychleji a bez zbytečných průtahů.⁸⁵

Narovnání, z hlediska účelu, představuje rovněž nástroj prevence trestné činnosti tím, že objasňuje kořeny a mechanismus sporu s cílem napravit nekonfliktní stav. Obviněný při snaze o uzavření dohody o narovnání musí aktivně komunikovat s poškozeným a při tomto jednání by si obviněný měl uvědomit závažnost a dopad svého protiprávního jednání ve vztahu k poškozenému, což by pro futuro mělo obviněného vést k tomu, aby se vyvaroval jednání, které narušuje zájmy chráněné trestním právem.⁸⁶

Institut narovnání, jakožto jeden ze zvláštních způsobů řízení, se v plné míře může uplatňovat i v řízení proti mladistvým dle § 69 odst. 1 písm. b) ZSM. Oproti tomu, speciální úprava ZSM stanovuje kromě podmínek vyplývajících z TŘ, další specifická kritéria upravena v § 68 ZSM, která rovněž musí být splněna. Aplikace tohoto typu odklonu není vyloučena ani v řízení proti právnickým osobám.⁸⁷ Je ovšem otázkou, jak často a jestli vůbec bude narovnání de facto v řízení proti právnickým osobám využíváno i s ohledem na povahu daného institutu, když svojí povahou je tento institut spíše zaměřen na fyzické osoby. Můžeme si například představit teoretickou situaci, kdy se právnická osoba dopustí přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 3 TZ vůči svému klientovi. V TŘ o schválení narovnání bude za právnickou osobu vystupovat statutární orgán, který bude usilovat o obnovení a urovnání vztahu s poškozeným, projevovat účinnou lítost a aktivně spolupracovat s příslušnými orgány. V takovémto případě by nic nemělo bránit tomu, aby daná věc byla vyřešena aplikací narovnání. Tento rychlý a definitivní způsob vyřízení trestní věci za pomoci institutu narovnání, o který by v daném případě měla sama právnická osoba usilovat, se jeví jako vhodný i s ohledem na možné soukromoprávní aspekty, kdy právnická osoba neutrpí takovou újmu na svém jménu, neztratí důvěru svých stávajících klientů, případně neodradí nové klienty od spolupráce.

I přesto, že tento institut reprezentuje ekonomicky nenáročný způsob reakce státu na spáchaný čin, při kterém jsou navíc účinněji chráněna práva obětí trestných čin, tím, že se jim dostane rychleji a podstatně méně konfliktním způsobem patřičného odškodnění,⁸⁸ tak z každoročních statistik vyplývá, že v praxi daný odklon není příliš často využívaným

⁸⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3512 – 3513.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž s. 3514.

⁸⁸ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 398.

způsobem vyřízení trestní věci.⁸⁹ Tuto skutečnost nelze hodnotit jako pozitivní jev, jelikož tento institut, odpovídá z hlediska svého charakteru, nejvíce myšlence restorativní justice.⁹⁰

Ze statistiky, Okresního státního zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou vyplývá, že za období 2014 až 2016 bylo v rámci trestního řízení vyřízeno celkem 215 věcí za pomoci aplikace odklonů. Jak vyplývá z uvedené statistiky, institut narovnání z tohoto celkového počtu vyřízených věcí představuje zcela marginální počet, kdy za uvedené roky bylo takto rozhodnuto o schválení narovnání pouze ve 4 případech. Tento negativní jev se odráží i v rámci celého obvodu Krajského státního zastupitelství v Brně, neboť za uvedené období, bylo takto postupováno pouze ve 20 případech (včetně narovnání schváleného v rámci zkráceného přípravného řízení). Drtivou většinu věcí vyřízených odklony tak představují instituty PZTS a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání. Jak uvádí OSZ ve Žďáře nad Sázavou, případy, ve kterých rozhodli za pomoci institutu narovnání, se týkaly především osob, které měli právní zájem, aby jejich trestní věc byla co nejrychleji definitivně skončena i s ohledem na jejich postavení ve společnosti.

Kromě toho, za hlavní příčiny ojedinělé aplikace narovnání, zcela jistě můžeme zařadit i podmínku spočívající ve složení peněžité částky určené na pomoc obětem trestné činnosti a požadavku mnohosti formálních podmínek pro rozhodnutí o narovnání, s nimiž je spojena především administrativní náročnost v řízení o schválení narovnání.⁹¹

De lege ferenda by bylo vhodné, aby ze současné právní úpravy narovnání odpadla podmínka týkající se povinnosti obviněného složit peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti. Tímto krokem by došlo jednak ke zjednodušení daného institutu, a to pokud jde o snížení administrativní zátěže v řízení o schválení narovnání a zároveň by narovnání nebylo vnímáno jako privilegovaný institut pro majetnější obviněné (i přes to, že současná právní úprava umožňuje schválení narovnání i při složení velmi malé peněžité částky s ohledem na majetkové poměry obviněného).⁹² Pokud by byla takto nastavená právní úprava, kdy by narovnání především mířilo na náhradu újmy poškozenému (vydání bezdůvodného obohacení) a na získání souhlasu poškozeného s aplikací daného odklonu, lze se domnívat, že

⁸⁹ HULMÁKOVÁ, Jana. Aktuální trendy sankční politiky v ČR. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11-12, s. 256.

⁹⁰ Restorativní justice (neboli obnovující spravedlnost), pojímá TČ jako spor mezi pachatelem trestného činu a konkrétní obětí, nikoliv jako útok pachatele na veřejné zájmy státu. Jedná se tedy o protipól k retribuční justici, jehož smyslem je zprostředkovat dohodu o nápravě a aktivně zapojit všechny zainteresované strany konfliktu při jejím řešení. Snaží se potlačovat roli státu s ohledem na okolnosti případu a represivní opatření chápe až jako nejzazší možnost reakce na spáchaný čin. Z dané myšlenky pak vychází alternativní tresty a alternativní způsoby řešení trestních věcí. (BRAITHWAITE, John. Restorative Justice and De-Professionalization. *The Good Society*, 2004, vol. 13, n. 1, p. 28.)

⁹¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 92.

⁹² Tamtéž s. 93.

by obviněný měl větší zájem o vyřízení trestní věci tímto typem odklonu, i s ohledem na okamžité zastavení trestního stíhání.

Vzhledem k povaze narovnání a v souladu s judikaturou soudů, nebude aplikace tohoto institutu přicházet do úvahy za situace, kdy je obviněný stíhán pro přečin, kterým nebyla způsobena újma (škoda), kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit či jinak odčinit podle § 309 odst. 1 písm. b) TŘ, anebo nebylo získáno na úkor poškozeného bezdůvodné obohacení, které by bylo možno vydat v procesu narovnání podle § 309 odst. 1 písm. c) TŘ. V takovémto případě zde totiž nevystupuje poškozený⁹³ ve smyslu § 43 TŘ, se kterým by obviněný mohl jednat o urovnání vztahů, které byly narušeny spáchaným činem. Za splnění zákonných podmínek však není vyloučeno použití jiného typu odklonu. (shodně TR NS 49/2008- T 1132.)⁹⁴

3.2 Podmínky aplikace narovnání

Podmínky, které musí být splněny, aby příslušné orgány mohly aplikovat institut narovnání, vyplývají z § 309 odst. 1 TŘ. Jak vyplývá z následujícího ustanovení, podmínky pro schválení narovnání jsou přísnější než je tomu u PZTS. Je to především z toho důvodu, že rozhodnutím o schválení narovnání je daná věc definitivně skončena. Naproti tomu v případě PZTS se jedná pouze o rozhodnutí dočasné (*sui generis*), tak jak bylo zmíněno v předchozí kapitole.⁹⁵

K tomu, aby soud nebo státní zástupce mohl přistoupit k aplikaci institutu narovnání je zapotřebí splnit všechny níže uvedené podmínky a to:

- a) trestní řízení je vedeno pro **přečin** (resp. u mladistvého o provinění, které by jinak bylo přečinem),
- b) prohlášení obviněného o **spáchání skutku**, pro který je stíhán, přičemž toto prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- c) nahrazení **škody**
- d) vydání **bezdůvodného obohacení**
- e) **složení peněžité částky** určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti
- f) obviněný a poškozený **souhlasí** s rozhodnutím o schválení narovnání

⁹³ „Poškozený je stranou trestního řízení s procesními právy a povinnostmi, kterou může být osoba právnická i osoba fyzická“ JELÍNEK, Jiří. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 25.

⁹⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/2009

⁹⁵ FENYK: *Trestní právo ...*, s. 786 – 787.

g) **dostatečnost** vyřízení trestní věci rozhodnutím o schválení narovnání.⁹⁶

3.2.1 Řízení o přečinech

Narovnání stejně jako v případě PZTS dopadá na stejný okruh trestných činů tj. na přečiny. V podrobnostech práce odkazuje na výše uvedený výklad o PZTS.

Specifikem narovnání oproti jiným odklonům je, že tento institut není možné aplikovat na jakékoliv přečiny. Vzhledem ke zvláštnímu charakteru, který byl popsán výše a intenzivnímu zapojení poškozeného do procesu aplikace narovnání, nebude tento přicházet do úvahy za situace, kdy bude obviněný stíhán pro takový přečin, kde nebude vystupovat konkrétní poškozený ve smyslu § 43 TR.⁹⁷ Z povahy věci totiž vyplývá, že by zde obviněný neměl s kým jednat o urovnání vztahů, které byly porušeny spáchaným přečinem. Například u trestného činu nepřekažení či neoznámení trestného činu podle § 367 resp. 368 TZ, nedovoleného ozbrojování podle § 279 TZ., přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle 284 TZ., kde nevystupuje poškozený ve smyslu 43 TR, i přes to, že se jedná o přečiny, nebude možné vyřídit trestní věc prostřednictvím narovnání.

Stejně jako u PZTS nepřichází do úvahy aplikace narovnání v případě, že je obviněný stíhán pro dva a více trestných činů, které spáchal v jednočinném souběhu, kdy jeden z těchto trestných činů není přečinem.⁹⁸ A to z toho důvodu, že rozhodnutím o narovnání se zastavuje trestní stíhání obviněného pro celý skutek, ohledně něhož se stíhání vedlo, nikoliv pouze ve vztahu k jednotlivým trestným činům. (srov. § 11 odst. 1 písm. i) TR).⁹⁹

3.2.2 Prohlášení obviněného o spáchání skutku

Jako další podmínku, kterou stanovuje zákon pro aplikaci narovnání, je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, kvůli němuž je stíhán. Přičemž odborná veřejnost skutek vymezuje jako *„určitou událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky trestného činu či trestných činů anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu.“*¹⁰⁰

Prohlášení, že obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán, není možné ztotožňovat s doznáním, které je jednou z podmínek pro aplikaci PZTS. Jak již bylo uvedeno u PZTS, doznání se vztahuje ke všem zákonným znakům trestného činu včetně protiprávnosti a

⁹⁶ FENYK: *Trestní právo ...*, s. 786 – 787.

⁹⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 88.

⁹⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3515.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk, Pokračování a totožnost skutku u daňových trestných činů – otázka stále aktuální. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 8, s. 219.

zavinění.¹⁰¹ Naproti tomu v případě narovnání postačí tzv. prohlášení o vině, a contrario se tedy obviněný nemusí podrobně vyjadřovat k jednotlivým skutkovým okolnostem spáchaného přečinu.¹⁰²

Prohlášení, na rozdíl od doznání, které je obsaženo ve výpovědi podle § 90 a násl. TŘ, je součástí výslechu podle § 310 odst. 1 TŘ. K prohlášení o vině pak v souladu s § 314 TŘ nelze přihlížet jako k důkazu v rámci případného dalšího řízení, jestliže ke schválení narovnání nedojde.¹⁰³ Obviněný se tedy nemusí obávat (na rozdíl od doznání u PZTS), že by jeho prohlášení, ve snaze vyřídit svůj případ prostřednictvím odklonu, bylo použito proti němu, jestliže by z jakéhokoliv důvodu nedošlo ke schválení narovnání. Prohlášení o spáchání skutku musí být učiněno jasně, srozumitelně a ze svobodné vůle, kdy orgány rozhodující o narovnání nesmí mít důvodné pochybnosti o takto učiněném prohlášení.¹⁰⁴ Prohlášení obviněného je v neposlední řadě nutné odlišovat od souhlasu obviněného ve smyslu § 309 TŘ, jelikož daný souhlas je vyžadován toliko v souvislosti s možností postupovat dle § 309 TŘ.¹⁰⁵

3.2.3 Náhrada škody

Podobně jako u PZTS je třeba, aby se obviněný aktivním přístupem vypořádal s následky svého činu, kterým způsobil škodu resp. újmu poškozenému. Jak již bylo uvedeno výše, na rozdíl od PZTS, nelze rozhodnout o schválení narovnání, jestliže přečinem nebyla způsobena újma a neexistuje zde žádný poškozený ve smyslu § 43 TŘ. Jedná se tak o obligatorní podmínku, která musí být splněna pro účely narovnání a bez které nelze rozhodnout o daném odklonu.¹⁰⁶

Trestní řád upravuje tři způsoby, pomocí nichž může obviněný nahradit způsobenou škodu. První možností je přímé narazení škody způsobené přečinem. Škoda musí být uhrazena v plném rozsahu, a to buď v penězích, nebo, požádá-li o to poškozený, uvedením v předešlý stav.¹⁰⁷ Pro naplnění této podmínky, oproti PZTS, nepostačuje pouhé uzavření dohody o úhradě škody. Je tomu tak proto, že zákon spojuje s narovnáním pro obviněného

¹⁰¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 88.

¹⁰² ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3517.

¹⁰³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 89.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3517.

¹⁰⁶ CHMELÍK: *Trestní řízení...*, s. 426.

¹⁰⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 89.

příznivější účinky než je tomu u PZTS a zároveň zde není žádná zkušební doba, ve které by bylo možno ověřit, zda obviněný splnil danou dohodu.¹⁰⁸

K narovnání rovněž nelze přistoupit, jestliže není možné přesně vyčíslit způsobenou škodu v rámci probíhajícího trestního řízení, například z důvodu, že zdravotní pojišťovna není schopna vyčíslit celkové náklady vynaložené na léčení poškozeného. V takovémto případě je ovšem vhodné vyřídit trestní věc aplikací jiného v úvahu připadajícího odklonu.¹⁰⁹

V souvislosti s prvním způsobem náhrady škody je nutné zmínit, že zákon nezakazuje, aby se obviněný dohodnul s poškozeným na vyšší, nikoliv však zcela nepřiměřené, náhradě škody. Za takovéto situace orgány rozhodující o narovnání, v souladu s § 310 TŘ, musí vyslechnout obviněného a poškozeného, zda k takovéto dohodě došlo dobrovolně. Je nutné zvážit, jestli vyšším plněním ze strany obviněného nemá dojít k satisfakci nemajetkové újmy a jestli se tedy nejedná o projev ochoty obviněného napravit případné další následky svého činu.¹¹⁰

Druhý způsob spočívající v učinění potřebných úkonů k úhradě škody je stejně koncipován jako v případě PZTS. Tedy za takový úkon můžeme například považovat nahlášení vzniku škody jako pojistné události a poskytnutí potřebné součinnosti pojišťovně (shodně R 19/2003).¹¹¹ Do úvahy připadá i uzavření dohody, která by byla zajištěna některým z občanskoprávních institutů (ručení, zajišťovací převod práva, zástavní právo...). Účelem této dohody je zajistit uspokojení poškozeného pro případ, že by obviněný nedodržel ujednanou dohodu. Protože samotné rozhodnutí o schválení narovnání není exekučním titulem.¹¹²

Poslední možností náhrady škody je jiné odčinění újmy vzniklé trestným činem. Tato přichází do úvahy u těch trestných činů, kterými není způsobena materiální škoda, ale nemajetková újma či morální újma, která je velmi těžko vyčíslitelná. Do této kategorie trestných činů budou patřit např. trestné činy (TČ pomluvy podle § 184 nebo TČ křivého obvinění podle § 345), kterými byla dotčena osobní čest, svoboda atd.¹¹³

Pro poškozeného tak může být dostatečnou kompenzací omluva (srov. 27 T 67/2004-69), finanční částka, vykonání určitých prací a jiné formy satisfakce, které by v rámci standardního trestního řízení poškozenému nepříslušely.¹¹⁴

¹⁰⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3518 – 3519.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ ZŮBEK, Jan. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14, č. 1, s. 1.

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 746.

¹¹² ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3518 – 3519.

¹¹³ CHMELÍK: *Trestní řízení...*, s. 426.

¹¹⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 90 – 91.

3.2.4 Vydání bezdůvodného obohacení

Stejně jako u předchozí podmínky i zde platí, že se jedná o obligatorní podmínku, která musí být splněna pro účely narovnání. Tedy, že obviněný musí vydat to, oč se obohatil na úkor poškozeného. Jak již bylo pojednáno u předchozí podmínky, i zde oproti PZTS nepostačuje pouhé uzavření dohody o vydání bezdůvodného obohacení získaného přečinem.¹¹⁵ Kromě této možnosti poskytuje § 309 odst. 1 písm. c) TŘ další alternativu, která spočívá v učinění jiného vhodné opatření k vydání bezdůvodného obohacení. Takovýmto opatřením může být například složení finanční částky, která odpovídá rozsahu bezdůvodného obohacení do soudní úschovy. Prof. Šámal k této věci dodává, „že v praxi půjde zřejmě o případy, kdy poškozený vydané bezdůvodné obohacení nemůže přijmout, není dočasně dosažitelný apod.“¹¹⁶

3.2.5 Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti

Další obligatorní podmínka pro schválení narovnání a zastavení trestního stíhání spočívá ve složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství. Splnění této podmínky není vnímáno jako trest pro obviněného, ale je výrazem reparace dotčeného veřejného zájmu v důsledku spáchaného činu.¹¹⁷

O výši peněžité částky určené na pomoc obětem trestné činnosti rozhoduje toliko obviněný. Je tomu z toho důvodu, že se zde do jisté míry naplňuje výchovný účinek a zároveň je tímto zvýrazněn rozdíl oproti funkci peněžitého trestu či pokuty.¹¹⁸ Jako problematické se může jevit určení konkrétní výše peněžité částky, tak aby obviněný dosáhl schválení narovnání. Obviněnému by v tomto případě měl pomoci jeho obhájce či probační úředník. Rovněž bude velmi praktické, aby soud nebo státní zástupce naznačili své stanovisko ohledně této otázky.¹¹⁹

Zákon k této podmínce dále uvádí, že peněžitá částka určená na pomoc obětem trestné činnosti nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu. Otázku, zda plnění je či není zřejmě nepřiměřené závažnosti přečinu, si posoudí orgány oprávněné rozhodovat o narovnání s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Přičemž závažnost přečinu bude typově vyjádřena

¹¹⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3519 – 3521.

¹¹⁶ Tamtéž s. 3521.

¹¹⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 91.

¹¹⁸ Tamtéž s. 91 – 92.

¹¹⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3522 – 3523.

znaky skutkové podstaty, za současného přihlédnutí k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem.¹²⁰

Před rozhodnutím o narovnání pak musí soud, v přípravném řízení státní zástupce ověřit, zda peněžitá částka určená státu na pomoc obětem trestné činnosti byla v celé výši složena na účet soudu nebo státního zastupitelství. Pokud obviněný zvolí způsob zaslání peněžité částky poštovní poukázkou, složením v tomto případě je až okamžik, kdy peníze dojdou na účet soudu.¹²¹

3.5.6 Souhlas obviněného a poškozeného

Jednou z posledních podmínek, které zákon stanovuje pro schválení narovnání je souhlas obviněného a poškozeného. Jak již ze zákonné dikce vyplývá, na rozdíl od PZTS se zde vyžaduje navíc i souhlas poškozeného. Cílem daného požadavku je napravit narušené sociální vztahy v důsledku spáchaného trestného činu a docílit satisfakce poškozeného po stránce finanční i morální.¹²²

Stejně jako v případě prohlášení o spáchání trestného činu, musí být souhlas učiněn takovým způsobem, který nevzbuzuje žádné pochybnosti o jeho smyslu. Zákon nepředepisuje žádnou zvláštní formu, ve které by měl být souhlas učiněn. Obviněný a poškozený jej tak mohou vyjádřit v jakékoliv formě, která je obecně stanovena pro podání. Ústně projevený souhlas obviněného a poškozeného se zaznamenává do protokolu (§ 55 odst. 1 TR).¹²³ Jestliže bylo trestným činem poškozeno více osob, musí s tímto způsobem vyřízení trestní věci souhlasit všechny osoby poškozené trestným činem.¹²⁴

Ustanovení § 310a, pak zužuje okruh poškozených osob, kterým nepřisluší udělení souhlasu v souvislosti s narovnáním, za situace, kdy na ně přešel pouze nárok na náhradu škody. Daná norma odráží charakter narovnání jakožto prostředku mediací spojeného s urovnáním vzniklého konfliktu mezi obviněným a konkrétním poškozeným. Udělení souhlasu je tedy právním jednáním osobní povahy, jež nepřechází na právního nástupce.¹²⁵

Stejně jako u PZTS i zde platí zákaz jakéhokoliv donucování (a to i nepřímého) při obstarávání souhlasu obviněného a poškozeného. Pokud by zde vyvstaly pochybnosti o tom,

¹²⁰ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3523.

¹²¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 2. 1998 sp. zn. 11 To 70/98, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 46/1999

¹²² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 93.

¹²³ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 744.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 93.

zda souhlas nebyl udělen dobrovolně či bez nátlaku, je zapotřebí odstranit tyto pochybnosti a to zvláště za pomoci výsledku ať již podle § 91 a § 101, nebo podle § 310 TR.¹²⁶

Jak již bylo zmíněno výše, udělený souhlas je vázán toliko na osobu obviněného a poškozeného. Pokud tedy obhájce obviněného či zmocněnec poškozeného navrhne udělit souhlas pro potřeby narovnání, je nutné, aby orgány rozhodující o narovnání zjistily, zda skutečně obviněný a poškozený s daným postupem souhlasí. Za situace, kdy je nutné získat souhlas od osoby mladší osmnácti let, případně se jedná o osobu omezenou ve svéprávnosti, je nezbytné získat příslušné souhlasy od zákonných zástupců.¹²⁷

Jako problematické v souvislosti s podmínkou udělení souhlasu se může jevit, zda tento připadá do úvahy tehdy, kdy poškozeným je právnická osoba. Tuto otázku nám řeší § 310 odst. 3 TR, který počítá s možností, že poškozeným pro účely narovnání může být i právnická osoba, neboť souhlas s narovnáním v rámci výsledku může udělit statutární zástupce nebo jiná osoba oprávněná jednat jménem právnické osoby.¹²⁸ Je otázkou, zda aplikací narovnání, v situaci, kdy poškozeným bude právnická osoba, dojde k naplnění jednoho z hlavních cílů tohoto institutu a to obnovení konfliktního vztahu mezi obviněným a poškozeným v souvislosti se spáchaným přetčinem. Domnívám se, že zde bude především záležet na konkrétních okolnostech případu a na ochotě soudu či státního zástupce chtít danou věc vyřešit narovnáním, či zda převáží veřejný zájem na projednání trestní věci v rámci standardního trestního řízení.

Shodně jako v případě PZTS i zde zákon neupravuje explicitně možnost zpětvzetí souhlasu obviněného a poškozeného. S ohledem na právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 LZPS je ovšem možné, aby obviněný a poškozený mohli vzít svůj souhlas zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě (per analogiam § 163 odst. 2 TR).¹²⁹

3.2.7 Dostatečný způsob vyřízení věci

Podobně jako u PZTS i zde orgány rozhodující o narovnání musí zohlednit individuální okolnosti případu a posoudit, zda pro vyřízení trestní věci je vhodná aplikace tohoto typu odklonu. Ze zákonné díkce § 309 odst. 1 TR pak vyplývají tři kritéria, kterými se soud resp. státní zástupce musí zabývat, a to:

1. povaha a závažnost spáchaného činu

¹²⁶ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 744 – 745.

¹²⁷ Tamtéž s. 745.

¹²⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 93 – 94.

¹²⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3516 – 3517.

2. míra dotčení veřejného zájmu
3. osoba obviněného, jeho osobní a majetkové poměry¹³⁰

Ad 1

Při posuzování povahy a závažnosti spáchaného činu vycházíme v zásadě z toho, co již bylo napsáno ve vztahu k PZTS (viz výše). I zde platí, že povaha a závažnost spáchaného činu se shoduje s hmotněprávní úpravou povahy a závažnosti trestného činu v intencích § 39 odst. 2 TZ, za současného přihlédnutí přitěžujících a polehčujících okolností.¹³¹ Nadto ovšem příslušné orgány musí respektovat charakter a účel narovnání, a v této souvislosti posuzovat, zda spáchaný přečin má povahu sporu mezi obviněným a poškozeným. Jelikož pouze v takovémto případě může dojít k aplikaci narovnání.¹³²

Ad 2

Druhým kritériem důležitým pro posouzení dostatečnosti vyřízení věci za pomoci aplikace narovnání je míra dotčení veřejného zájmu. Co se ovšem rozumí „veřejným zájmem“ trestní řád nedefinuje, výklad daného pojmu ponechává výlučně praxi.¹³³ Míra, kterou byl dotčen veřejný zájem, je zpravidla vymezena intenzitou zásahu, tj. zda spáchaný přečin převážně narušil soukromou sféru poškozeného, aniž by současně způsobil větší negativní dopad na širší veřejnost (např. ublížení na zdraví podle § 146 TZ, trestný čin znásilnění podle § 185, atd.), nebo naopak (např. násilí proti úřední osobě podle § 325 TZ).¹³⁴ Platí zde tedy jednoduchá premisa, a to, že čím větší je míra zásahu do oblasti veřejných zájmů, tím nižší je možnost pro uplatnění narovnání.

Ad 3

Poslední kritérium se týká osoby obviněného a jeho osobních a majetkových poměrů. I zde je nutné zohledňovat (stejně jako u PZTS) dosavadní způsob života obviněného, jeho chování po spáchání činu, věk obviněného atd., a to i přes to, že to zákon výslovně u § 309 TŘ neuvádí. (srov. § 307 odst. 1 TŘ).¹³⁵ Z povahy věci, je tedy logické, aby i tyto skutečnosti byly brány v potaz při rozhodování o tom, zda je narovnání dostatečným způsobem pro vyřízení trestní věci. Osobní a majetkové poměry obviněného (rodinný a zdravotní stav,

¹³⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 95 – 96.

¹³¹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3524.

¹³² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 96.

¹³³ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 747.

¹³⁴ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3525.

¹³⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 96.

finanční a výdělkové poměry, ...) pak mají význam, pokud jde o určení výše částky určené na pomoc obětem trestné činnosti.¹³⁶

3.3 Řízení o schválení narovnání

V řízení o schválení narovnání mají orgány rozhodující o narovnání povinnost dle § 310 TŘ vyslechnout obviněného a poškozeného před samotným rozhodnutím o schválení narovnání. Podstatou tohoto výsledku je především ověřit skutečnosti důležité pro rozhodnutí soudu resp. státního zástupce o narovnání. Tedy, jakým způsobem došlo k uzavření dohody o narovnání, zda tato dohoda byla učiněna dobrovolně a zda prohlášení stran byla učiněna bez nátlaku.¹³⁷

Obviněného dané orgány vyslechnou také k tomu, zda rozumí obsahu spisu a zda si je vědom důsledků schválení narovnání. Součástí výsledku obviněného pro potřeby narovnání je i jeho prohlášení o vině. Výsledek obviněného má toliko povahu vyjádření se k věci a nemůže být použit jako důkaz v případném soudním řízení, pokud by nedošlo ke schválení narovnání. Před samotným výsledkem pak příslušné orgány mají povinnost poučit obviněného o jeho právech vyplývajících z § 33 TŘ.¹³⁸ Z výsledku obviněného by rovněž mělo vyplývat, jakou částku určenou obětem trestné činnosti složil na účet soudu nebo státního zastupitelství. Výsledek poškozeného pak probíhá obdobně jako v případě obviněného.¹³⁹

Lze shrnout, že účelem řízení o schválení narovnání tedy není primárně dokazování skutkových okolností o tom, zda se skutek stal a zda tento skutek spáchal obviněný, ale ověření, zda jsou skutečně splněny všechny podmínky, které předpokládá trestní řád a zda tyto byly splněny dobrovolně.¹⁴⁰

3.4 Rozhodnutí o schválení narovnání

Rozhodnout o schválení narovnání může již v rámci přípravného řízení státní zástupce. V řízení před soudem pak schvaluje narovnání soud. De lege lata je možné schválit narovnání i v odvolacím řízení podle § 257 odst. 1 písm. d) TŘ. Jedná se o meritorní rozhodnutí ve formě usnesení, kterým je definitivně ukončeno trestní stíhání konkrétní osoby. Náležitosti tohoto usnesení podrobně upravuje § 311 odst. 1 TŘ.¹⁴¹

¹³⁶ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3525 – 3526.

¹³⁷ CHMELÍK: *Trestní řízení...*, s. 427.

¹³⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3529 – 3530.

¹³⁹ Tamtéž s. 3531.

¹⁴⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 97.

¹⁴¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 97.

Proti rozhodnutí o schválení narovnání se obviněný a poškozený mohou bránit podáním stížnosti, která má suspenzivní účinek. Pokud bylo rozhodnutí učiněno v řízení před soudem, může tuto stížnost podat i státní zástupce. V řízení ve věcech mladistvých pak mohou podat stížnost ve prospěch mladistvého i další oprávněné osoby (OSPOD, příbuzný, manžel, atd.)¹⁴²

V okamžiku, kdy rozhodnutí o schválení narovnání nabude právní moci, předseda senátu zajistí, aby peněžitá částka určená na pomoc obětem trestné činnosti, kterou složil obviněný, byla poukázána Ministerstvu spravedlnosti.¹⁴³ V případě, že tato částka již byla složena na účet soudu nebo státního zastupitelství a ke schválení narovnání nedojde, předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce zajistí, aby tato částka byla vrácena obviněnému.¹⁴⁴

Rozhodnutí o schválení narovnání je svým významem srovnatelné s rozhodnutím o vině, neboť představuje definitivní skončení trestního stíhání a zakládá překážku věci rozsouzené. Jedná se tedy o skutečnost významnou pro trestní řízení, kterou je potřeba evidovat v rejstříku trestů pro účely další činnosti orgánů činných v trestním řízení a jiných státních orgánů, které mají přístup k opisu z evidence Rejstříku trestů.¹⁴⁵

¹⁴² FENYK: *Trestní právo ...*, s. 789.

¹⁴³ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3537.

¹⁴⁴ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 748 – 749.

¹⁴⁵ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 738.

4. Odklony aplikované v rámci zkráceného přípravného řízení

4.1 Obecná charakteristika

Právní doktrína uvádí, že trestní řízení dělíme do několika časových úseků, které označujeme za stádia trestního řízení. Mezi tyto stádia trestního řízení patří přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení (řádné a mimořádné) a řízení vykonávací.¹⁴⁶ Jedním z podstatných rysů českého trestního řízení, který řadíme k reformovanému typu evropského kontinentálního procesu, je existence předsoudní fáze trestního řízení, pro kterou trestní řád používá označení přípravné řízení.¹⁴⁷ Legální definice přípravného řízení, které je prvním stádiem trestního řízení, je upravena v § 12 odst. 10 TR.¹⁴⁸

Na základě novely TR provedené zák. č. 265/2001 s účinností od 1. 1. 2002, došlo k zavedení tří forem přípravného řízení (standardní přípravné řízení, rozšířené přípravné řízení a zkrácené přípravné řízení).¹⁴⁹ Trestní řád pracuje toliko s pojem zkrácené přípravné řízení (dále jen „ZPŘ“), které je speciální formou přípravného řízení.¹⁵⁰ Pro zbylé termíny přípravného řízení se vžilo na základě právní nauky a aplikační praxe označení standardní přípravné řízení a rozšířené přípravné řízení.¹⁵¹

Význam této novely spočívá především v tom, že se u méně závažných trestných činů může konat ZPŘ, které vede k rychlejšímu a hospodárnějšímu vyřízení trestní věci.¹⁵² Novela trestního řádu provedená zákonem č. 283/2004 Sb. s účinností od 1. 7. 2004, pak umožnila aplikaci odklonů i v rámci ZPŘ, kdy do této doby nebylo možné využívat odklony v této formě přípravného řízení. Tato změna oproti předchozí právní úpravě (kdy bylo možné aplikovat odklony výlučně ve vztahu k osobě obviněného) je jistě pozitivním jevem, který vede především k rychlejšímu, efektivnějšímu vyřízení trestní věci a uspokojení nároku poškozeného.¹⁵³

¹⁴⁶ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 477.

¹⁴⁷ FRYŠTÁK, Marek. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury, *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 7-8, s. 159

¹⁴⁸ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 482.

¹⁴⁹ Tamtéž s. 489.

¹⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, s. 930.

¹⁵¹ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 490.

¹⁵² ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22.

¹⁵³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 104 – 105.

4.2 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Prvním odklonem uplatňovaným v rámci ZPŘ je podmíněné odložení podání návrhu na potrestání. Tento institut představuje rovněž rovněž výjimkou ze zásady legality a oficiality a zároveň se jedná o odklon spojený s výchovným působením.¹⁵⁴ Svým pojetím a obsahem je koncipován obdobně jako PZTS, za současného zohlednění zvláštních rysů ZPŘ.¹⁵⁵ S ohledem na skutečnost, že v rámci ZPŘ ještě neprobíhá trestní stíhání, je nutné, aby podmíněnost tohoto odklonu byla vztahována k jinému momentu, kterým je podání návrhu na potrestání, jelikož trestní stíhání v těchto případech bývá zahájeno až doručením návrhu na potrestání soudu.¹⁵⁶ Stejně jako v případě jiných odklonů i zde je primárním účelem urovnání vzniknuvších sporů mezi pachatelem TČ a poškozeným. Dalším důvodem pro zavedení daného institutu v souladu s racionalizací trestní justice je přispění k rychlejšímu a jednoduššímu vyřízení trestní věci bez nutnosti konání dalšího řízení.¹⁵⁷

I tento odklon je možné využívat v řízení ve věcech mladistvých a to i přes to, že § 69 ZSM tento typ odklonu neobsahuje. Je to z toho důvodu, že výčet v § 69 ZSM není úplný, což lze dovodit především z § 64 odst. 1 a § 62 odst. 1 ZSM, které upravují další zvláštní způsoby řízení a to řízení před samosoudcem a řízení proti uprchlému.¹⁵⁸ De lege lata není ani vyloučena aplikace daného institutu v řízení proti právnickým osobám (srov. § 1 odst. 2 TOPO). Samotný odklon byl zakotven novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb.¹⁵⁹

4.2.1 Podmínky aplikace

K tomu aby státní zástupce mohl aplikovat tento odklon je zapotřebí, aby byly kumulativně splněny podmínky obsažené v § 179g odst. 1 TR. Těmito podmínkami jsou:

- a) **podezřelý se k činu doznal**
- b) **nahradil škodu**
- c) **vydal bezdůvodné obohacení**
- d) **s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání vyslovil souhlas**

¹⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 935.

¹⁵⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 105.

¹⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 1144.

¹⁵⁷ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 741.

¹⁵⁸ ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22 – 24.

¹⁵⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 2379.

- e) vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za **dostačující**.¹⁶⁰

Jak vyplývá z konstrukce výše uvedených podmínek, tyto jsou v podstatných rysech téměř totožné s podmínkami vyžadovanými u PZTS podle § 307 odst. 1 TŘ. Mezi rozdíly, které zde můžeme nalézt, patří především první podmínka týkající se okruhu trestných činů, o kterých může být tímto způsobem rozhodnuto. V případě PZTS patří do okruhu trestných činů všechny přečiny (srov. § 14 odst. 2 TZ). Naproti tomu u podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, je nutné vycházet kromě § 14 odst. 2 TZ i z dalších kritérií, kterými jsou trestné činy, o kterých lze konat ZPŘ. In concreto § 179a TŘ nám okruh trestných činů resp. přečinů redukuje pouze na ty trestné činy, u kterých horní hranice nepřevyšuje pět let a zároveň se musí jednat o trestné činy, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu (srov. § 17 TŘ). Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že aplikace daného odklonu přichází do úvahy u menšího počtu přečinů než je tomu u PZTS.¹⁶¹

Druhým rozdílem oproti PZTS je jiné označení subjektu, proti kterému se řízení vede. Vzhledem ke skutečnosti, že zde nedochází k zahájení trestního stíhání podle § 160 TŘ, není vedeno trestní řízení proti obviněnému, ale osoba, proti které se vede zkrácené přípravné řízení, se označuje jako podezřelý, který má obdobná práva jako obviněný ve vyšetřování (§ 33 odst. 1, 2 TŘ).¹⁶² Podezřelým se zde stává osoba okamžikem zahájení výslechu podle § 179b odst. 3 TŘ, při kterém jí je sděleno, z jakého trestného činu je podezřelá, do okamžiku, kdy státní zástupce podá návrh na potrestání u soudu dle § 314b TŘ.¹⁶³ Další rozdíl můžeme spatřovat v doznání podezřelého, jenž musí být opatřeno v rámci výslechu podle § 179b odst. 3 TŘ, nikoliv tedy postupem uvedeným v § 91 až 95 TŘ.¹⁶⁴

Pokud jde o zbylé podmínky, které musí být splněny pro aplikaci podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, lze v podrobnostech odkázat na podmínky, které byly rozebrány výše v souvislosti s institutem PZTS.

Stejně jako v případě PZTS i zde existují zvláštní varianty podmíněného odložení podání návrhu na potrestání upravený v § 179g odst. 2 TŘ, které jsou zcela shodné s koncepcí § 307 odst. 2 TŘ. Státní zástupce tak může v odůvodněných případech rozhodnout o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, jestliže se podezřelý kromě podmínek uvedených v § 179g odst. 1 TŘ zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v

¹⁶⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 105.

¹⁶¹ Tamtéž s. 105 – 106.

¹⁶² FENYK: *Trestní právo ...*, s. 498.

¹⁶³ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 228.

¹⁶⁴ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 1365.

souvislosti s níž se dopustil trestného činu, nebo složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, kdy tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti spáchaného trestného činu.¹⁶⁵

Státní zástupce rovněž musí posuzovat individuálně v každém jednotlivém případě kritérium dostatečnosti rozhodnutí s ohledem na osobu podezřelého, jeho dosavadní způsob života a s přihlédnutím k okolnostem, za kterých byl trestný čin spáchán.¹⁶⁶

I na tomto místě je možné, v podrobnostech týkajících se rozebrání zvláštních variant podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, odkázat na zvláštní varianty PZTS v druhé kapitole této práce.

4.2.2 Řízení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání

Jestliže podezřelý splní všechny zákonem vyžadované podmínky, může toliko státní zástupce usnesením podmíněně věc odložit namísto podání návrhu na potrestání, přičemž stejně jako v případě PZTS i zde platí, že se jedná o rozhodnutí *sui generis*, neboť se jedná o rozhodnutí dočasné.¹⁶⁷

V rozhodnutí státního zástupce nesmí absentovat zkušební doba, a to v rozmezí šesti měsíců až dvou let. V případě, že byla využita některá ze zvláštních variant, činí tato doba maximálně 5 let, což neplatí v řízení proti mladistvému, kde je zkušební doba modifikována v délce trvání maximálně tři let (srov. § 69 odst. 2 ZSM).¹⁶⁸ Podobně jako u zvláštních variant PZTS i na tomto místě zákonodárce nelogicky vypustil spodní hranici zkušební doby, kdy tento nedostatek by *de lege ferenda* měl být vyřešen stejným způsobem, který tato práce navrhuje u PZTS. Zkušební doba pak počíná běžet dle § 179g odst. 3 TŘ právní mocí tohoto rozhodnutí.

I zde platí, že podezřelý během zkušební doby musí vést řádný život, dodržovat přiměřená omezení či povinnosti, jestliže mu tyto byly ze strany státního zástupce uloženy. Jestliže podezřelý s poškozeným uzavřel dohodu o způsobu náhrady škody či dohodu o vydání bezdůvodného obohacení, je nutné, aby tuto dohodu ve zkušební době splnil. Pokud byla aplikována zvláštní varianta podle § 179g odst. 2 písm. a) TŘ musí podezřelý tento závazek dodržet.¹⁶⁹

¹⁶⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 107.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 741.

¹⁶⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 107.

¹⁶⁹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 108.

Jestliže podezřelý během zkušební doby vedl řádný život a splnil i další uložené povinnosti, rozhodne státní zástupce, který v prvním stupni podmíněně odložil podání návrhu na potrestání o tom, že se podezřelý osvědčil. V opačném případě (a to i během zkušební doby) rozhodne o tom, že se podezřelý neosvědčil a nařídí policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání a postupovalo se dle standardního přípravného řízení.¹⁷⁰ Ve výjimečných případech, s ohledem na okolnosti případu a osobu podezřelého, může státní zástupce ponechat v platnosti podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a prodloužit zkušební dobu až o jeden rok¹⁷¹, přičemž tato zkušební doba nesmí překročit hranici pěti let.¹⁷²

TŘ rovněž upravuje podmínky pro vznik fikce osvědčení (stejně jako u PZTS nebo u podmíněného odsouzení), která nastává za situace, kdy státní zástupce nerozhodne ve lhůtě jednoho roku od uplynutí zkušební doby o osvědčení, aniž by se tak stalo v důsledku zavinění ze strany podezřelého.¹⁷³ Právní mocí rozhodnutí o osvědčení nebo vznikem fikce osvědčení nastávají pro podezřelého účinky předpokládané v § 11a odst. 1 písm. b), tedy vzniká zde překážka věci rozhodnuté.¹⁷⁴

Proti usnesení státního zástupce může podat stížnost pouze podezřelý a poškozený. Podezřelý může stížnost podat i přesto, že souhlasil s takovýmto způsobem vyřízení trestní věci. S podanou stížností pak trestní řád spojuje odkladný účinek. Pravomocné rozhodnutí státního zástupce o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání se stejně jako v případě PZTS eviduje v Rejstříku trestů (srov. § 9a zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů).¹⁷⁵ Vzhledem ke krátké lhůtě, ve které se koná zkrácené přípravné řízení, je potřeba, aby především policejní orgán provedl potřebné úkony za účelem zajištění splnění podmínek pro aplikaci tohoto typu odklonu. Zejména úkony vedoucí ke zjištění rozhodných okolností případu, skutečností týkajících se osoby podezřelého a získání souhlasu podezřelého s tímto způsobem vyřízení trestní věci.¹⁷⁶

¹⁷⁰ NEJVYŠŠÍ STATÁNI ZASTUPITELSTVÍ ČESKÁ REPUBLIKA. *Odklony v trestním řízení* [online]. nsz.cz, cit. [9. ledna 2018] Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/55>>.

¹⁷¹ srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 22/2004

¹⁷² ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 2391.

¹⁷³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 108.

¹⁷⁴ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 1366.

¹⁷⁵ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 743 – 744.

¹⁷⁶ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 2380.

4.3 Odložení věci po schválení narovnání

Druhým typem odklonu využívaným v rámci ZPŘ je institut narovnání. Tento odklon, který byl zakotven novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb. s účinností od 1. 7. 2004 umožnil státnímu zástupci rozhodnout o odložení věci po schválení narovnání.¹⁷⁷

Trestní řád ve vztahu k narovnání v rámci ZPŘ neobsahuje žádné specifické ustanovení o podmínkách, které musejí být splněny pro aplikaci tohoto institutu a pouze odkazuje na obdobné použití § 309 a násl. TŘ.¹⁷⁸ Je otázkou, zda zde zákonodárce skutečně zamýšlel použití pojmu „obdobně“ namísto pojmu „přiměřeně“ i s ohledem na rozdíly, které mezi těmito instituty existují. Vzhledem k čl. 41 legislativních pravidel vlády ČR se pak práce přiklání k pojmu „přiměřeně“, který na rozdíl od pojmu „obdobně“ vyjadřuje volnější vztah mezi § 179 odst. 2 písm. g) a § 309 a násl. TŘ.¹⁷⁹

Mezi rozdíly, oproti narovnání uplatňovaném v jiných fázích trestního řízení, patří:

1. Užší okruh trestných činů, pro které je možné vést ZPŘ (srov. § 179a odst. 1 TŘ). Naproti tomu narovnání aplikované v jiných fázích trestního řízení (ve standardním přípravném řízení) se může vztahovat i na trestné činy s horní hranicí převyšující pět let (například přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 TZ).
2. Narovnání se v tomto případě týká osoby podezřelého nikoliv obviněného (srov. § 179a a násl. TŘ).
3. O narovnání v tomto případě rozhoduje výlučně státní zástupce a to v rámci zkráceného přípravného řízení. Nedochází zde k postupu podle § 160 TŘ, tj. k zahájení trestního stíhání.¹⁸⁰
4. Schválením narovnání se věc odkládá, nedochází zde k zastavení trestního stíhání.¹⁸¹

Stejně jako v případě narovnání podle § 309 a násl. TŘ i tento typ odklonu bývá v praxi využíván zcela ojediněle. O tomto negativním jevu svědčí i statistické údaje, kdy například ze statistiky OSZ ve Žďáře nad Sázavou vyplývá, že tento typ odklonu v období 2014 – 2016 nebyl využit ani v jednom případě. Jedna z příčin, proč tento institut nebývá téměř využíván, může spočívat především v krátkých lhůtách, ve kterých musí být zkrácené přípravné řízení skončeno (srov. § 179b odst. 4 TŘ, § 179f odst. 2 písm. a) TŘ).

¹⁷⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 109.

¹⁷⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 2360.

¹⁷⁹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Legislativní pravidla vlády* [online]. vlada.cz [cit. 6. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>>.

¹⁸⁰ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 2360.

¹⁸¹ DRAŠTÍK: *Trestní řád...*, s. 1356.

S ohledem na charakter narovnání, striktnější podmínky aplikace narovnání a mnohdy i nutnosti provedení mediace, je pak tento institut výrazně časově náročnější než jiný odklony (například PZTS) a proto bude spíše přicházet do úvahy až po zahájení trestního stíhání, tedy postupem podle § 309 a násl.¹⁸²

¹⁸² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 109 – 110.

5. Odklony aplikované v řízení ve věcech mladistvých

5.1 Obecná charakteristika

Odklony, které lze aplikovat v řízení ve věcech mladistvých podléhají režimu zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSM“). ZSM představuje zvláštní právní předpis ve vztahu k obecné právní úpravě obsažené v TZ a TŘ. Jedná se tedy o *lex specialis*, který má aplikační přednost před obecnými právními předpisy a vychází z myšlenky restorativní justice. Zároveň ZSM explicitně počítá se subsidiárním použitím TZ a TŘ (srov. § 109 TZ, § 1 odst. 3 ZSM).¹⁸³ Samotné zvláštní způsoby řízení jsou vypočteny v § 69 ZSM. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, tento výčet není taxativní, nýbrž se jedná o výčet demonstrativní. Tato kapitola se pak primárně zaměřuje na institut odstoupení od trestního stíhání, který lze výhradně použít ve vztahu k mladistvému pachateli.

5.2 Obecné podmínky aplikace odklonů

K tomu, abychom mohli aplikovat odklony v řízení ve věcech mladistvých je zapotřebí, aby byly navíc (oproti odklonům aplikovaným dle TŘ) splněny obecné podmínky upravené v § 68 ZSM. Mezi obligatorní podmínky řadíme:

1. podezření ze spáchání provinění se jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným
2. připravenost mladistvého nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků spáchaného provinění.¹⁸⁴

Fakultativní podmínkou, kterou lze v odůvodněných případech na mladistvém požadovat podle § 68 věta druhá TŘ, je závazek k chování omezujícímu možnosti spáchání dalších provinění. Pokud jde o povahu onoho závazku, odborná literatura se přiklání k názoru, že by se mělo jednat o závazek, na základě kterého by se mladistvý zavázal k určitým povinnostem či omezením směřujícím k eliminaci potenciálních kriminogenních faktorů v jeho dalším životě, realizovaný prostřednictvím ukládání výchovných opatření podle § 15 a násl. ZSM. (např. závazek v podobě podrobení se léčení závislosti na návykových látkách, atd.).¹⁸⁵

¹⁸³ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, s. 477 – 478.

¹⁸⁴ SOTOLÁŘ, Alexander. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 3, s. 68.

¹⁸⁵ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 44 – 45.

Tento postup má především smysl u PZTS a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, s ohledem na zkušební dobu, po kterou musí mladistvý obviněný vést řádný život a splnit všechny uložené povinnosti a omezení, včetně uložených výchovných opatření, ke kterým dal svůj souhlas. Naproti tomu u institutu narovnání a odstoupení od trestního stíhání, které představují definitivní skončení trestní věci, uložení výchovného opatření se jeví jako účelné pouze tam, kde je vysoká pravděpodobnost, že osoba mladistvého obviněného skutečně dobrovolně dodrží onen závazek, jelikož v případě, že by jej nedodržela, nemělo by to pro mladistvého žádné trestněprávní následky.¹⁸⁶

5.2.1 Důvodnost podezření ze spáchání provinění

Tato podmínka je ve své podstatě projevem zásady materiální pravdy obsažené v § 2 odst. 5 TŘ, která se v plném rozsahu uplatní i v řízení proti mladistvým. OČTR mají povinnost opatřit si podklady, které jim umožní zjištění skutkového stavu věci tak, aby o něm nebyly žádné důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí.¹⁸⁷ To však platí i u odklonů uplatňovaných podle trestního řádu, tedy v řízení proti dospělým. Lze proto souhlasit s doc. Ščerbou, že tato podmínka není žádnou zvláštní podmínkou odklonů uplatňovaných v řízení proti mladistvým, ale má spíše deklaratorní charakter.¹⁸⁸

5.2.2 Přípravenost mladistvého nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků spáchaného provinění

Specifickým požadavkem na mladistvého v souvislosti s aplikací odklonů podle ZSM je podmínka týkající se připravenosti mladistvého nést odpovědnost za spáchané provinění, vypořádání se s jeho příčinami a přičinění se o odstranění škodlivých následků v důsledku spáchaného činu. O tom, zda tato podmínka je splněna svědčí především pozitivní postoj mladistvého k spáchanému provinění, projevující se navenek zpravidla jeho následným chováním (například doznáním se k činu).¹⁸⁹ Dále se toto chování může projevovat snahou o vypořádání se s příčinami, v důsledku nichž došlo ke spáchání provinění (např. dobrovolný nástup léčby závislosti na návykových látkách) a aktivním přístupem ve vztahu k náhradě škody způsobené proviněním.¹⁹⁰

¹⁸⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 115 – 116.

¹⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 553 – 554.

¹⁸⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 111.

¹⁸⁹ SOTOLÁŘ, Alexander. K některým specifickým uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 3, s. 68.

¹⁹⁰ ŠÁMAL: *Zákon o soudnictví ve věcech...*, s. 547 – 557.

Pojetí tohoto zvláštního požadavku tak může do jisté míry nahrazovat podmínku doznání resp. prohlášení o spáchání skutku, která v případě odstoupení od trestního stíhání absentuje. Jelikož doznání mladistvého lze považovat za základní projev připravenosti nést negativní důsledky za spáchaný čin a je předpokladem vypořádání se s příčinami spáchaného provinění. Pokud by se mladistvý nedoznal ke spáchání provinění lze stěžít říci, že je připraven nést odpovědnost za své protiprávní jednání.¹⁹¹

Na rozdíl od odklonů uplatňovaných v rámci TŘ je nutné poznamenat, že tato podmínka je jistě zostřujícím kritériem, které může vést k omezené aplikaci odklonů v řízení proti mladistvým.¹⁹² De lege ferenda by bylo vhodné zvážit, aby tato podmínka byla nastavena toliko fakultativně, s ohledem na okolnosti případu.

5.3 Odstoupení od trestního stíhání

Posledním odklonem, kterým se tato práce zabývá je zvláštní institut, který lze aplikovat výlučně ve vztahu k osobě mladistvého obviněného, označovaný jako odstoupení od trestního stíhání, který je upraven v § 70 a násl. ZSM. Tato alternativní forma řešení trestní věci prostřednictvím odklonu představuje výjimku ze zásady ústnosti, veřejnosti, legality a oficiality.¹⁹³ Mladistvým dle legální definice obsažené v § 2 odst. 1 písm. c) ZSM rozumíme toho, kdo v době spáchání provinění¹⁹⁴ dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

K tomu, aby příslušné orgány mohly rozhodnout tímto typem odklonu je zapotřebí, aby byly kumulativně splněny zákonné podmínky obsažené v § 70 odst. 1 ZSM, kterými jsou:

1. jedná se o provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody do tří let
2. absence veřejného zájmu
3. orgán rozhodující o odstoupení od trestního stíhání přihlíží k povaze a závažnosti provinění a k osobě mladistvého
4. neúčelnost trestního stíhání
5. potrestání není nutné k odvracení mladistvého od páchaní dalších provinění.¹⁹⁵

¹⁹¹ ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 171.

¹⁹² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 112.

¹⁹³ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 748.

¹⁹⁴ Dle § 6 odst. 1 ZSM se trestný čin spáchaný mladistvým označuje jako provinění

¹⁹⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 116.

5.3.1 Řízení o provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody do tří let

Z první obligatorní podmínky vyplývá, že okruh provinění, u kterých můžeme aplikovat odstoupení od trestního stíhání je vymezen úžeji než je tomu u PZTS či narovnání. Je tomu především z toho důvodu, že s tímto typem odklonu nejsou pro mladistvého obviněného spojeny tak závažné povinnosti (sledování obviněného po zkušební dobu, závazek zdržení se určité činnosti, zaplacení peněžité částky určené na pomoc obětem trestné činnosti, ...), které musí mladistvý splnit. Z tohoto důvodu lze říci, že se jedná o nejmírnější typ odklonu.¹⁹⁶ I zde platí, že vycházíme z horní hranice trestní sazby, kterou upravuje TZ, aniž bychom přihlíželi k modifikacím na základě § 31 odst. 1 ZSM.¹⁹⁷

5.3.2 Absence veřejného zájmu

Další zákonnou podmínkou, která musí být splněna je neexistence veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého. TŘ ani jiné právní předpisy nedefinují, co se rozumí veřejným zájmem.¹⁹⁸ Jedná se o neurčitý právní pojem, jehož vymezení je plně ponecháno soudní praxi.¹⁹⁹ Platí, že čím větší je intenzita dotčení veřejného zájmu, tím se snižuje možnost aplikovatelnosti odklonů včetně odstoupení od trestního stíhání.²⁰⁰ Lze souhlasit s doc. Ščerbou, že tato podmínka de facto musí být splněna i u ostatních odklonů (ačkoliv to zákon výslovně nestanovuje), jelikož pro odklony je charakteristická právě neexistence veřejného zájmu na dalším pokračování trestního stíhání. Rovněž to odpovídá i podstatě odklonů, které představují výjimku ze zásady legality a jsou projevem principu oportunitu.²⁰¹

5.3.3 Povaha a závažnost spáchaného provinění, osoba mladistvého

Podmínka týkající se hodnocení povahy a závažnosti spáchaného provinění a osoby mladistvého je úzce spojena s posuzováním veřejného zájmu což vyplývá z dikce § 70 odst. 1 ZSM. Zákon v souvislosti s touto podmínkou požaduje, aby příslušné orgány při rozhodování o aplikaci tohoto odklonu přihlížely k povaze a závažnosti spáchaného provinění.²⁰² Samotná

¹⁹⁶ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 56.

¹⁹⁷ JELÍNEK: *Trestní právo procesní*..., s. 748.

¹⁹⁸ prof. A. Gerloch definuje veřejný zájem jako: „*druh zájmu, který je obecně prospěšný, zejména zájem státu či jiné veřejnoprávní korporace, je opakem čistě soukromého zájmu. Uplatňuje se v tvorbě, interpretaci a v aplikaci práva, zvláště jako jeden ze dvou důvodů zákonné limitace základních práv a svobod.*“ (srov. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1236.

¹⁹⁹ SOTOLÁŘ, Alexander. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 6, s. 176.

²⁰⁰ ŠÁMAL: *Zákon o soudnictví ve věcech*..., s. 582.

²⁰¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření*..., s. 117.

²⁰² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 8. 1972 sp. zn. 4 Tz 39/72, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 13/1973.

kritéria pro vymezení povahy a závažnosti provinění jsou upravena v § 39 odst. 2 TZ. Tato kritéria jsou dále konkretizována v dalších ustanoveních, zejména v § 41 a 42 TZ.²⁰³

Na základě výše uvedeného, institut odstoupení od trestního stíhání, vytváří kombinaci procesního a hmotněprávního korektivu, kdy vedle sledování veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého je rovněž posuzována povaha a závažnost spáchaného provinění. Z této skutečnosti pak vyplývá široký prostor pro úvahu orgánu rozhodujících tímto typem odklonu.²⁰⁴

5.3.4 Neúčelnost trestního stíhání

V souvislosti se splněním této podmínky TŘ blíže nekonkretizuje obsah pojmu „neúčelnost trestního stíhání“. Na základě argumentu a simili si ovšem můžeme vypomoci institutem fakultativního zastavení trestního stíhání upravený v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ. Pokud jsou splněny kritéria obsažena v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ může státní zástupce nebo soud, v rámci své diskreční pravomoci, rozhodnout tímto fakultativním institutem z důvodu dosažení účelu trestního řízení. U daného způsobu ukončení trestního stíhání můžeme tedy hovořit o neúčelnosti trestního stíhání.²⁰⁵ Tato podmínka se do značné míry překrývá s podmínkou ad 2. Jelikož, při neexistenci veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého, můžeme rovněž hovořit i o neúčelnosti takového stíhání, což platí i obráceně.²⁰⁶

Z výše uvedeného ovšem vzniká otázka resp. problém, na základě jakých kritérií odlišují státní zástupci případy, ve kterých raději zvolí cestu vyřízení trestní věci za pomoci institutu odstoupení od trestního stíhání, než cestu fakultativního zastavení trestního stíhání, když zmíněné podmínky pro oba dva instituty značně splývají.²⁰⁷ Doc. Ščerba se domnívá, že hlavním odlišujícím prvkem těchto institutů jsou fakultativní podmínky dle § 70 odst. 3 ZSM. Za předpokladu, že zde máme aktivní přístup ze strany mladistvého ve smyslu § 70 odst. 3 ZSM, měl by v těchto případech státní zástupce danou věc řešit prostřednictvím odstoupení od trestního stíhání, nikoliv cestou fakultativního zastavení trestního stíhání.

5.3.5 Potrestání není nutné k odvracení mladistvého od páchaní dalších provinění

Možnost odstoupení od trestního stíhání mladistvého s ohledem na neúčelnost dalšího trestního stíhání se fakticky uplatní pouze v těch případech, kdy potrestání mladistvého

²⁰³ ŠÁMAL: *Zákon o soudnictví ve věcech...*, s. 583.

²⁰⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 117.

²⁰⁵ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 57.

²⁰⁶ Tamtéž s. 56.

²⁰⁷ Tamtéž s. 57.

formou uložení některého trestního opatření není nutné k odvracení mladistvého od páchaní dalších provinění.²⁰⁸ Tato poslední obligatorní podmínka je projevem zásady subsidiarity trestních opatření upravené v § 3 odst. 2 ZSM.²⁰⁹

5.3.6 Fakultativní podmínky

Fakultativními podmínkami, které jsou alternativně upraveny v § 70 odst. 3 ZSM, za kterých je zejména možné odstoupit od trestního stíhání mladistvého jsou:

- a) úspěšné vykonání vhodného probačního programu
- b) úplná nebo alespoň částečná náhrada škody způsobená proviněním a poškozený s takovýmto odškodněním souhlasil
- c) úplné nebo alespoň částečné vrácení bezdůvodného obohacení získaného proviněním a poškozený souhlasil s rozsahem vrácení bezdůvodného obohacení
- d) vyslovení napomenutí s výstrahou, a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné

Ad a)

Probační program je jedním z druhů výchovný opatření upravený v § 17 ZSM, který lze se souhlasem mladistvého uložit již v průběhu řízení. Úspěšné absolvování vhodného probačního programu může být kritériem pro učinění závěru, že jsou splněny podmínky vyžadované § 70 odst. 1 ZSM. Na druhou stranu, splnění této podmínky může být v rozporu s charakterem odklonu, jakožto nástrojem pro rychlé vyřízení trestní věci.²¹⁰

Ad b) a c)

Tyto podmínky na rozdíl od podmínek u jiných odklonů umožňují, aby za mladistvého způsobenou škodu (resp. újmu) či vydání bezdůvodného obohacení nahradila i jiná osoba – zpravidla zákonný zástupce mladistvého. Pro splnění této podmínky se tedy nevyžaduje, aby mladistvý obviněný sám nahradil škodu (resp. vydal bezdůvodné obohacení), jak je tomu v případě PZTS či narovnání.²¹¹

Koncepcí této podmínky odpovídá především skutečnosti, že odstoupení od trestního stíhání lze použít pouze ve vztahu k mladistvému obviněnému, který ve většině případů

²⁰⁸ ŠÁMAL: *Zákon o soudnictví ve věcech...*, s. 585.

²⁰⁹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 119.

²¹⁰ SOTOLÁŘ, Alexander. K uplatnění výchovných opatření vůči mladistvým v průběhu trestního řízení a v rámci odklonů od standardního trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 9, s. 277.

²¹¹ SOTOLÁŘ, Alexander. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 6, s. 174.

nebude mít dostatek vlastních finančních prostředků k nahrazení způsobené škody a byl by tak znevýhodněn oproti dospělým pachatelům, kteří mnohdy disponují vlastními finančními prostředky, ze kterých mohou sami nahradit škodu poškozenému.²¹²

Zákon v této podmínce dále vyžaduje, aby s takovýmto způsobem kompenzace souhlasil poškozený a tento jeho souhlas se týkal i okolnosti, že za mladistvého nahrazuje škodu jiný subjekt. Jedná se do jisté míry o jediný případ participace poškozeného na odstoupení od trestního stíhání, ke které de facto nemusí ani dojít s ohledem na fakultativní charakter podmínky.²¹³ Současnou právní úpravu v tomto ohledu tedy nelze hodnotit pozitivně a to i z toho důvodu, že nerespektuje zásadu uspokojení zájmů poškozeného obsaženou v § 3 odst. 7 ZSM. Mladistvému sice mohou být uložena výchovná opatření (srov. § 18 odst. 1 písm. d) a e) ZSM), ale jak bylo pojednáno výše, nesplnění těchto povinností pro mladistvého nemá žádné trestněprávní následky.²¹⁴

Poškozený má rovněž nejslabší postavení, i pokud jde o obranu spočívající v podání stížnosti proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání. Poškozený nemůže podat stížnost, jestliže bylo odstoupeno od trestního stíhání v rámci přípravného řízení.²¹⁵ De lege ferenda by stálo za úvahu, aby tento nedostatek byl napraven tak, že by poškozený mohl podat stížnost i proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání učiněného v přípravném řízení. Tento nedostatek výrazně oslabuje postavení poškozeného v porovnání s jinými druhy odklonů.

Ad d)

Poslední alternativou, za které lze zejména odstoupit od trestního stíhání je situace, kdy mladistvému bylo již uloženo napomenutí s výstrahou a takovýto způsob vyřízení věci, z hlediska účelu řízení, lze považovat za dostatečné. Napomenutí s výstrahou je dalším typem výchovného opatření upraveného v § 20 ZSM, u kterého se rovněž vyžaduje souhlas mladistvého dle § 15 odst. 3 ZSM.²¹⁶

5.4 Řízení o odstoupení od trestního stíhání

OČTR postupují v řízení o odstoupení od trestního stíhání podle obecných ustanovení ZSM a TŘ. Odstoupení od trestního stíhání je možné kdykoliv od zahájení trestního stíhání až

²¹² ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 60.

²¹³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 120.

²¹⁴ Tamtéž s. 122.

²¹⁵ JELÍNEK, Jiří. Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu). *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11-12, s. 34.

²¹⁶ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 61.

do vydání meritorního prvostupňového rozhodnutí. Oprávněné orgány však musí zkoumat, zda se nenabízí postup podle § 171 – 173 TR.²¹⁷ Na rozdíl od PZTS a narovnání, ZSM ani TR neumožňují, aby o tomto typu odklonu bylo rozhodnuto v rámci odvolacího řízení (a contrario § 257 odst. 1 TR).²¹⁸

U daného odklonu se sice nevyžaduje souhlas mladistvého, ale pokud bylo od trestního stíhání odstoupeno proti jeho vůli, může mladistvý prohlásit do tří dnů od okamžiku, kdy mu bylo usnesení o odstoupení od trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá a domoci se tak ústního projednání věci před soudem.²¹⁹ V takovémto případě pak probíhá standardní trestní řízení s tím rozdílem, že soud pro mládež, neshledá-li důvod ke zproštění, vysloví sice vinu, ale neuloží trestní opatření.²²⁰ To ale neznamená, že by soud pro mládež nemohl mladistvému na základě odsuzujícího rozsudku uložit například ochranné opatření, výchovná opatření, povinnost nahradit způsobenou škodu atd.²²¹

Usnesení o odstoupení od trestního stíhání představuje konečný způsob vyřízení věci, který zakládá překážku rei iudicatae (§ 11 odst. 1 písm. f) TR). S ohledem na zásadu presumpce neviny obsažené v § 2 odst. 2 TR (stejně jako v případě jiných odklonů), se na mladistvého hledí jako na nevinného. Pro případ potencionálního recidivní chování nelze k této skutečnosti přihlížet jako k přitěžující okolnosti ve smyslu § 42 písm. p) TZ, či z hlediska znaku skutkové podstaty některého provinění (například provinění krádeže podle § 205 odst. 2 TZ).²²²

Proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání může mladistvý obviněný podat stížnost, která má odkladný účinek. Pokud bylo rozhodnutí učiněno v řízení před soudem, může stížnost také podat státní zástupce. Osoby oprávněné podat stížnost ve prospěch mladistvého jsou uvedeny v § 72 ZSM. OSPOD navíc může podat opravný prostředek i proti vůli mladistvého za účelem zajištění práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu. Poškozený, jak bylo uvedeno výše, je co do možnosti podání stížnosti výrazně limitován. Dále pak mohou podat stížnost osoby, kterých se usnesení o odstoupení od trestního stíhání přímo dotýká (například osoba, v jejíž prospěch má mladistvý vykonat společensky prospěšnou činnost určitého druhu ve smyslu § 18 odst. 1 písm. c) ZSM. Rozhodnutí o

²¹⁷ ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s 181.

²¹⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 123.

²¹⁹ ŠÁMAL: *Zákon o soudnictví ve věcech...*, s. 599 – 600.

²²⁰ Srov. uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 18. 8. 1989 Sp. zn. 8 Tz 65/89 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 23/1990.

²²¹ Srov. usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 1. 3. 1999 sp. zn. 8 To 814/98, publikované ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 35/2000.

²²² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření...*, s. 125.

odstoupení trestního stíhání se neeviduje ve výpisu z Rejstříku trestů, pouze se uvádí v opise z rejstříku trestů.²²³

²²³ SOTOLÁŘ, Alexander. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 6, s. 180.

Závěr

Ačkoliv jsou odklony součástí českého trestního práva již řadu let, nelze říci, že by se současná právní úprava nepotýkala s celou řadou problémů, které v této diplomové práci byly nastíněny, včetně jejich budoucích řešení, které by se mohly promítnout do nového trestního řádu, o kterém se již dlouhá léta vedou odborné diskuze.

V úvodu této práce byla zmíněna absence legální definice pojmu „odklon“. Diplomant se domnívá, že neexistence legální definice odklonu není nutná, a to z toho důvodu, že z pohledu praxe si každý dokáže pod pojem odklon v trestním řízení podřadit související instituty ať již v širším či užším pojetí. Je navíc otázkou, jak by daná definice byla nastavena, jak by byla funkční a hlavně přínosná pro praxi.

U institutu PZTS diplomant došel k závěru, že se jedná o odklon s nejsilnější pozicí mezi odklony a k jehož aplikaci se oprávněné subjekty nejčastěji ubírají. Tento institut de lege lata ovšem není perfektní a to především s ohledem na chybějící délku spodní hranice zkušební doby dle rozhodnutí podle § 307 odst. 2 TŘ. Dále lze tomuto institutu vytknout, že doznání pachatele trestného činu v případě, že z jakéhokoliv důvodu nebude PZTS schváleno, je možné použít jako usvědčující důkaz v případném dalším řízení. Rovněž by stálo za úvahu zvážit ještě třetí alternativní podmínku ke stávajícím podmínkám upraveným v § 307 odst. 2 TŘ a to podmínku v podobě závazku vykonání obecně prospěšných prací.

Jak bylo uvedeno výše, pokud pro institut PZTS platí, že se jedná o nejčastěji využívaný odklon, pak musíme bohužel konstatovat, že institut narovnání se nachází na opačné straně, kdy tento bývá v praxi využíván zcela ojediněle, a to i přesto, že narovnání nepochybně nejvíce odpovídá myšlence restorativní justice. Důvody, proč tomu tak je, lze především spatřovat v zákonných podmínkách, které mnohdy obviněného odrazují od využití této možnosti. Proto se jeví jako vhodné, aby de lege ferenda, odpadla ze současné právní úpravy podmínka týkající se povinnosti obviněného složit peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti, což by nepochybně vedlo ke zjednodušení daného institutu, jak po stránce administrativní, tak po stránce vnímání veřejnosti daného institutu jako privilegovaného institutu pro majetné obviněné. Lze rovněž říci, že tento institut se jeví jako vhodný pro osoby, které mají zájem na tom, aby jejich věc byla co nejrychleji vyřízena a definitivně skončena.

Na základě novely trestního řádu provedené zákonem č. 283/2004 Sb. s účinností od 1. 7. 2004 bylo umožněno využívat odklony i ve zkráceném přípravném řízení. Institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání nepochybně oslabil dominantní postavení

PZTS pokud jde o jeho využívání v praxi, což lze určitě hodnotit zcela kladně, ale pokud jde o problémy, které se tohoto institutu týkají, lze odkázat na nedostatky výše uvedeného institutu PZTS. U druhého odklonu využívaného v rámci zkráceného přípravného řízení tj. odložení věci po schválení narovnání, si jistě zákonodárce kladl za cíl rozšíření aplikace institutu, který je obdobou narovnání. Bohužel, s ohledem na výše uvedené důvody nevyužívání narovnání, tyto platí i na tomto místě, přičemž jako další problém, který s tímto souvisí, je velmi krátká lhůta, ve které se zkrácené přípravné řízení koná.

Pokud jde o odklony využívané v řízení ve věcech mladistvých, zde by diplomant chtěl poukázat na obligatorní podmínky upravené v § 68 ZSM, které zostřují a omezují využívání odklonů v řízení ve věcech mladistvých, když tyto podmínky nejsou ani vyžadovány ve vztahu k dospělým pachatelům. Jak bylo uvedeno v této práci, de lege ferenda by stálo za úvahu, aby podmínka spočívající v připravenosti mladistvého nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků spáchaného provinění byla nastavena toliko fakultativně. U institutu odstoupení od trestního stíhání práce dospěla k závěru, že tento se jeví jako velmi problematický pokud jde o jeho odlišení od fakultativního zastavení trestního stíhání, z důvodu pojetí podmínek, které jsou u obou dvou institutů velmi podobné. De lege ferenda by tento nedostatek spočívající v nepřehlednosti právní úpravy měl být odstraněn.

I přes výše uvedené výtky lze shrnout, že odklony představují moderní institut procesního sankcionování v českém trestním právu, který slouží k racionalizaci trestní justice, prostřednictvím nichž jsou efektivně řešeny skutkově a právně jednoduché trestní věci.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 928 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníkový slovník*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1459.

CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Dobrá voda u Pelhřimova: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 1072 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. 976 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 848 s.

JELÍNEK, Jiří. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. 256 s.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016. 1280 s.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. 1312 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s.

ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. 320 s.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.

VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014. 1072 s.

Komentáře

DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 2552 s.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 992 s.

ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 312 s.

Časopisy, příspěvky ve sborníku

BRAITHWAITE, John. Restorative Justice and De-Professionalization. *The Good Society*, 2004, vol. 13, n. 1, s. 28 – 31.

FRYŠTÁK, Marek. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury, *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 7-8, s. 159 – 166.

HULMÁKOVÁ, Jana. Aktuální trendy sankční politiky v ČR. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11-12, s. 256 – 262.

JELÍNEK, Jiří. Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu). *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11-12, s. 34 – 50.

PALOVSKÝ, Tomáš. Odklony v trestním řízení ve středoevropské srovnávací perspektivě (Polsko, Slovensko, Česká republika, Rakousko). *Státní zastupitelství*, 2011, č. 4, s. 16 – 28.

SOTOLÁŘ, Alexander. K některým specifickým uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 3, s. 65 – 77.

SOTOLÁŘ, Alexander. K uplatnění výchovných opatření vůči mladistvým v průběhu trestního řízení a v rámci odklonů od standardního trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 9, s. 276 – 279.

SOTOLÁŘ, Alexander. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, roč. 3, č. 6, s. 169 – 181.

SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, roč. 130, č. 3, s. 253 – 259.

ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22 – 24.

ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 2, s. 33 – 36.

ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 53 – 59.

ZŮBEK, Jan. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14, č. 1, s. 1 – 6.

ŽDÁRSKÝ, Zbyněk, Pokračování a totožnost skutku u daňových trestných činů – otázka stále aktuální. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 8, s. 219 – 227.

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 269/1994 Sb., zákon o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. 4 To 770/97, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 6/1999

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 8. 1972 sp. zn. 4 Tz 39/72, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 13/1973.

Uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 18. 8. 1989 Sp. zn. 8 Tz 65/89 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 23/1990.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 1. 1996 sp. zn. 3 To 21/96, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/1996

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 2. 1998 sp. zn. 11 To 70/98, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 46/1999

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 1. 3. 1999 sp. zn. 8 To 814/98, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 35/2000.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. října 2002, sp. zn. 4 Tz 62/2002, publikované ve Sbírce trestních rozhodnutí NS pod č. T 466

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 8. 2003, sp. zn. 10 To 336/2003, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 3/2005

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 22/2004

Usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 9. 2004, čj. 27 T 67/2004-69

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp.zn. 4 To 383/2005, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 57/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008, publikované ve Sbírce trestních rozhodnutí NS pod č. T 1132

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/2009

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994 sp. zn. 4 To 693/94, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 19/1995

Internetové zdroje

NEJVVYŠŠÍ STATÁNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČESKÁ REPUBLIKA. *Odklony v trestním řízení* [online]. nsz.cz, cit. [9. ledna 2018] Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/55>>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Legislativní pravidla vlády* [online]. vlada.cz [cit. 6. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>>.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá problematikou odklonů v trestním řízení dle českého trestního práva. Práce si klade za cíl analýzu odklonů v užším pojetí, zhodnocení současné právní úpravy a nastínění návrhů de lege ferenda, které by měly zdokonalit současnou právní úpravu. Práce je systematicky rozdělena do pěti kapitol.

Úvodní kapitola se zaměřuje na obecnou charakteristiku, smysl a účel odklonů. Stěžejní práce pak představuje druhá a třetí kapitola, ve které jsou podrobně rozebrány instituty PZTS a narovnání, doplněny o poznatky z praxe. Předposlední kapitola je věnována odklonům aplikovaných ve zkráceném přípravném řízení. Poslední kapitola pak pojednává o odklonech, které lze použít v řízení ve věcech mladistvých, přičemž je důraz kladen na institut odstoupení od trestního stíhání.

Summary

My diploma thesis deals with the topic of diversions in criminal proceedings in the Czech criminal law. The goal of my thesis is to analyze and concept the diversions, evaluate current legal system and suggest resolutions de lege ferenda which should perfect the current criminal legal system. The thesis is divided into five chapters.

The first chapter describes general characteristics and signification of diversions in criminal proceedings. The most important are second and third chapters which focus on conditional discontinuance of the criminal prosecution and settlement concluding practical knowledge. The fourth chapter gives a detailed description of diversions which can be used in shortened preparatory criminal proceedings. Finally, the last chapter deals with diversions in criminal proceedings of juvenile offenders with the main focus on abandonment of the criminal prosecution.

Seznam klíčových slov

1. odklony
2. trestní řízení
3. obviněný
4. poškozený v trestním řízení
5. státní zástupce
6. zastavení trestního stíhání
7. podmíněné zastavení trestního stíhání
8. narovnání
9. podmíněné odložení podání návrhu na potrestání
10. odstoupení od trestního stíhání

List of keywords

1. diversions
2. criminal proceeding
3. defendant
4. an injured party in criminal proceedings
5. prosecutor
6. termination of the criminal prosecution
7. suspension of criminal proceedings
8. settlement
9. conditional delaying of punishment suggestion submission
10. withdrawal from criminal prosecution

Přílohy

Příloha č. 1

Odklony - výkazy rok 2014/2015																			
Státní zastupitelství	Podm. zast. trestního stíhání						Naroznění						Podm. odli. podání návrhu na potvrdění						Odklony celkem
	rok 2014		rok 2015		rok 2014		rok 2015		rok 2014		rok 2015		rok 2014		rok 2015		rok 2014		rok 2015
	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	
Blancko	8	14	7	8	1	1	0	0	20	21	13	16	0	0	0	0	29	36	20
MSZ Brno	42	46	59	61	1	1	0	0	164	183	140	150	0	0	1	2	207	230	200
Brno-venkov	23	27	39	44	1	1	0	0	55	57	59	60	0	0	0	0	79	85	98
Břeclav	17	26	26	28	0	0	0	0	84	99	71	76	0	0	0	0	101	125	97
Hodonín	32	34	31	38	0	0	0	0	47	48	57	60	0	0	0	0	79	82	88
Jihlava	16	19	26	29	0	0	0	0	49	57	40	44	0	0	0	0	65	76	66
Kroměříž	21	25	34	36	0	0	0	0	55	57	38	41	0	0	0	0	76	82	72
Prostějov	53	62	62	65	1	1	0	0	30	32	33	37	0	0	0	0	84	95	95
Třebíč	34	44	38	45	0	0	0	0	59	71	48	55	0	0	0	0	93	115	86
Uh. Hradiště	39	41	50	54	3	3	0	0	100	111	69	80	1	1	0	0	143	156	119
Vyškov	8	9	9	9	0	0	0	0	44	48	41	48	0	0	0	0	52	57	50
Zlín	47	52	59	66	0	0	2	2	65	66	51	54	0	0	0	0	112	118	112
Znojmo	30	42	38	44	0	0	0	0	54	60	45	48	0	0	0	0	84	102	83
Žďár n. Sáz	31	35	34	36	1	1	2	2	51	57	40	47	0	0	0	0	83	93	76
OSZ celkem	401	476	512	563	8	8	4	4	877	967	745	816	1	1	1	2	1287	1452	1262
KSZ Brno, pod. Jihlava, Zlín	4	4	7	8	0	0	0	0	5	5	1	1	0	0	0	0	9	9	8
OSZ + KSZ	405	480	519	571	8	8	4	4	882	972	746	817	1	1	1	2	1296	1461	1270

Na KSZ započítány i odklony z agendy vyšetřování (resp. KSV, KSZ)

B/5

Příloha č. 2

Odklony - výkazy rok 2015/2016

B/5

Státní zastupitelství	Podm. zast. trestního stíhání						Narovnání						Podm. odůl. podání návrhu na potrestání						Narovnání ve zkráceném řízení						Odklony celkem					
	rok 2015		rok 2016		rok 2015		rok 2016		rok 2015		rok 2016		rok 2015		rok 2016		rok 2015		rok 2016		rok 2015		rok 2016		rok 2015		rok 2016		rok 2015	
	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby	věci	osoby
Blansko	7	8	11	18	0	0	0	0	13	16	25	26	0	0	0	0	20	24	36	44										
MSZ Brno	59	61	70	77	0	0	0	0	140	150	127	145	1	2	0	0	200	213	197	222										
Brno-venkov	39	44	36	37	0	0	0	0	59	60	46	46	0	0	0	0	98	104	82	83										
Břeclav	26	28	17	19	0	0	0	0	71	76	50	51	0	0	0	0	97	104	67	70										
Hodonín	31	38	19	24	0	0	0	0	57	60	47	48	0	0	0	0	88	98	66	72										
Jihlava	26	29	30	37	0	0	0	0	40	44	45	51	0	0	0	0	66	73	75	88										
Kroměříž	34	36	35	37	0	0	0	0	38	41	30	31	0	0	0	0	72	77	65	68										
Poštějov	62	65	58	62	0	0	1	1	33	37	36	41	0	0	0	0	95	102	95	104										
Třebíč	38	45	39	55	0	0	0	0	48	55	41	45	0	0	0	0	86	100	80	100										
Uh. Hradiště	50	54	48	63	0	0	1	1	69	80	59	63	0	0	0	0	119	134	108	127										
Vyškov	9	9	14	16	0	0	0	0	41	48	41	45	0	0	0	0	50	57	55	61										
Zlín	59	66	49	57	2	2	2	2	51	54	67	69	0	0	0	0	112	122	118	128										
Znojmo	38	44	18	19	0	0	0	0	45	48	43	50	0	0	0	0	83	92	61	69										
Zdar n. Sáz.	34	36	24	28	2	2	1	1	40	47	31	35	0	0	0	0	76	85	56	64										
OSZ celkem	512	563	468	549	4	4	5	5	745	816	688	746	1	2	0	0	1262	1385	1164	1300										
OSZ Brno, rok 2015, Zlín	7	8	5	5	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	8	9	7	7										
OSZ + KSZ	519	571	473	554	4	4	6	6	746	817	689	747	1	2	0	0	1270	1394	1168	1307										

Nu KSZ započítány i odklony z období vyšetřování (popř. vý KSZ, KSZ)

Na KSZ započítány i odklony z agendy vyšetřování (negativy KSZ, KSZ)

Odklony - výkazy rok 2015/2016

B/5